

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET SARAJEVO**

Amra Zubčević

Vremenske rečenice u francuskom jeziku

ZAVRŠNI DIPLOMSKI RAD

Mentor: Doc. dr Lejla Tekešinović

Student: Amra Zubčević

Smjer: Francuski jezik i književnost i Italijanski jezik i književnost

Odsjek za romanistiku

Sarajevo, septembar 2015. godine

1. U V O D

Tema ovog rada je vremenska rečenica u francuskom jeziku. U radu, koji je podijeljen u nekoliko dijelova, dat je općenit prikaz zavisne vremenske rečenice uz predstavljanje svih dijelova koji doprinose da rečenica poprimi obilježje vremenske rečenice.

Cilj ovog rada je da se prvenstveno prikaže zavisna vremenska rečenica u francuskom jeziku, vremenski veznici koji povezuju glavnu i zavisnu rečenicu te da se kontrastivnim putem navedu isti ili slični veznici izrazi u b/h/s jeziku. Ujedno ćemo ukazati i na mogućnosti kombinovanja glagolskih vremena koji idu uz određene veznice izraze. U nekim situacijama naš jezik ne dozvoljava upotrebu i kombinaciju nekih vremena koje pak francuski jezik dopušta. Naš cilj je da ukažemo koja druga sredstva koristimo da bi preveli francuske veznike ukoliko njihov ekvivalent ne postoji u našem jeziku.

Rad je strukturiran u više poglavlja. Sastoji se iz teoretskog i praktičnog dijela. U prvom, uvodnom teoretskom dijelu fokus će biti na predstavljanju vremenskih rečenica kroz dostupnu literaturu koju smo koristili u izradi ovog rada. Saznat ćemo koje je mišljenje francuskih autora u vezi vremenske rečenice i veznika koji uvode ove rečenice.

U drugom, praktičnom dijelu analizirat ćemo najprije vremensku rečenicu koju uvodi najčešći vremenski veznik *quand* i *lorsque- kad* i to kroz *sferu sadašnjosti, prošlosti i budućnosti*. U radu ćemo se baviti vremenskim *odnosima anteriornosti, simultanosti i posteriornosti*. Dio naše analize koja se tiče veznika *quand* ćemo podijeliti u nekoliko segmenata. Prvo ćemo se osvrnuti na zavisne vremenske rečenice uvedene veznikom *quand* (*lorsque*) za radnju koja se desila u prošlosti. U tom dijelu ćemo se osvrnuti na moguće kombinacije vremena povezanih veznikom *quand*. Dalje ćemo predstaviti zavisne vremenske rečenice uvedene veznikom *quand* za radnje koje se dešavaju u sadašnjosti. I u ovom dijelu ćemo ukazati na moguće kombinacije vremena. Na kraju ovog dijela ćemo posmatrat veznik *quand* i njegove odnose u rečenicama koje će se desiti u budućnosti.

U trećem dijelu osvrnut ćemo se i na ostale značajne vremenske veznike, posmatrajući ih u kontekstima u kojima su najzastupljeniji. U analizi ćemo obratit pažnju na ekvivalentnu sintaksičku strukturu u našem jeziku kao i na moguće razlike koje se mogu javiti kroz kontrastivnu analizu francuskog i našeg jezika. Uporedo ćemo posmatrati upotrebu glagolskih vremena, glagolski aspekt kao i poziciju vremenske rečenice u odnosu na glavnu. U ovom

dijelu rada će biti dati mnogobrojni primjeri iz različitih romana zahvaljujući kojima ćemo praktično prikazati sintaksičku analizu unutar složene rečenice. Pokušat ćemo na zanimljiv način predstaviti široku paletu francuskih vremenskih veznika i vezničkih izraza. Porediti ćemo veznike i vezničke izraze i u b/h/s jeziku.

Prilikom istraživanja ćemo prvenstveno koristiti komparativni metod analize. Prikupljanje i obrada dostupne literature uključivati će konsultaciju mnogobrojnih francuskih gramatika, doktorskih/ diplomskih disertacija te novinskih i internet članaka, analizirajući teorijski dio te tražeći ekvivalente u našem jeziku ujedno crpeći primjere iz romana poznatih francuskih autora.

U zaključku ćemo predstaviti rezultate istraživanja.

2. Zavisna vremenska rečenica

Rečenica se može definisati kao skup tj. jezgra sastavljena oko glagola, sa subjektom ali i dodatnim rečeničnim dijelovima koji su direktno ili indirektno vezani za glagol.¹ Nadalje, poznato je da se rečenice dijele na proste (one rečenice koje imaju subjekt + predikat + neki dodatak) i složene (one rečenice koje u svom sastavu posjeduju više predikata koji su povezani veznicima). Rečenica je sastavljena od riječi koje moraju u sebi sadržavati neku poruku, riječi moraju imati neku ulogu a to je da čitaocu pruže bilo koju vrstu informacije.²

Martin Riegel, Jean-Christophe Pellat, René Rioul za priloško-odredbene rečenice kažu da su to rečenice u kojima je osnovni kriterij za prepoznavanje priloških odredi njihova fakultativnost (neobaveznost), njihova nezavisnost u odnosu na glagol rečenice. Ovo predstavlja jednu od odlika priloško-odredbenih rečenica.

„Les critères les plus importants de la reconnaissance des expressions circonstancielles en général sont leur caractère facultatif, leur indépendance par rapport à la valence du verbe de la phrase.“³

Zavisna vremenska rečenica predstavlja vrstu zavisno-složenih rečenica. Vremenska rečenica je jedna od priloških ili cirkumstancijalnih rečenica (propositions circonstancielles) koje označavaju logičko vremenske odnose koji na jedinstven način određuju akciju rečenice u kojoj su upotrebljeni.⁴ Logičko-vremenski odnosi su predstavljeni veznicima.

Zavisna vremenska rečenica predstavlja složeno polje za istraživanje što pokazuje i činjenica da je veliki broj lingvista i gramatičara pokušalo objasniti vremensku rečenicu i mnogobrojne vremenske veznike koji je uvode. Zavisna vremenska rečenica je ona koja nam daje informaciju o vremenu događanja radnje.

Vremenska rečenica „kako u francuskom tako i u srpskohrvatskom jeziku“ predstavlja onu rečenicu koja se uvodi veznikom- kad (quand-lorsque).⁵

¹ Dražen Varga (2005:13)

² R.L. Wagner, J. Pinchon (1962:493)

³ Martin Riegel, Jean-Christophe Pellat, René Rioul (1994:842)

⁴ Dražen Varga (2005:90)

⁵ Vlado Sučić (1988:10)

Kada je riječ o mjestu zavisne rečenice, većina sintaksičara se slaže da je pozicija zavisne rečenice, u sklopu složene, promjenljiva. Kada F. Deloffre analizira zavisnu vremensku rečenicu, on ujedno spominje mjesto zavisne vremenske rečenice koje je promjenljivo (slobodno-mobilno). Odlučujući faktor je redosljed izvršavanja radnji u kojem važi hronološki redosljed izvršavanja radnji.⁶

Béchade objašnjava da vremenska rečenica označava trenutak kada se dešava radnja glavne rečenice u odnosu na neku drugu radnju dajući podatak o tačnom vremenu dešavanja glavne rečenice, da li je vrijeme simultano, anteriorno ili posteriorno.⁷

Wartburg-Zumthor navode da vremenska rečenica ukazuje na trenutak dešavanja radnje glavne rečenice u odnosu na radnju zavisne tj. vremenske rečenice. Od svih mogućih zavisnih veznika koji uvode vremensku rečenicu, veznici *après que* i *avant que* jedini daju preciznu informaciju o trenutku dešavanja neke radnje tj. tačan podatak o posteriornosti ili anteriornosti.⁸

Pojedini autori poput Papić-a, te autora *Grammaire Larousse du français contemporain* ne objašnjavaju šta je to vremenska rečenica već odmah prelaze na podjelu veznika na veznike za anteriornost, posteriornost ili simultanost.

Wagner i Pinchon, definišući vremensku rečenicu, kažu da dvije radnje mogu biti simultane ili jedna radnja može biti anteriorna ili posteriorna u odnosu na drugu radnju. Dalje navode da u složenim rečenicima odnosi simultanosti, posteriornosti ili anteriornosti su iskazani uz pomoć veznika koji uvode zavisnu rečenicu.

„Deux procès peuvent être simultanés, ou bien l'un est antérieur ou postérieur à l'autre. Dans les phrases complexes ces relations sont traduites au moyen du subordonnant qui introduit la proposition dépendante.“⁹

C.de Boer vremenske rečenice dijeli na vremensku-simultanu, anteriornu i posteriornu. Po njemu glavna rečenica označava radnju koja je anteriorna u odnosu na zavisnu. Isti zaključak povezuje sa posteriornošću jer je glavna rečenica posteriorna u odnosu na zavisnu.

⁶ Ibid (1988:10)

⁷ Béchade (1993:264)

⁸ Wartburg-Zumthor (1947:47)

⁹ R.L. Wagner, J.Pinchon (1962:573)

„La proposition principale marque donc une action qui est antérieure à celle de la subordonnée...C'est la principale qui, en réalité, est „antérieure.“ Le même raisonnement, en sens inverse, s'applique aux temporelles de postériorité; là, c'est donc la principale qui est „postérieure“... .¹⁰

Frédéric Deloffre zaključuje da vremenske rečenice preuzimaju ulogu vremenskih priloga. One povezuju događaj iz glavne rečenice sa nekim drugim događajem koji je istovremen, koji prethodi ili dolazi nakon.

„Les propositions temporelles jouent, en quelque façon, le rôle de complément de temps. Elles mettent en rapport avec le processus exprimé dans la principale un autre processus présenté comme simultané, postérieur ou antérieur.¹¹

U nastavku ćemo usmjeriti pažnju na zavisne rečenice uvedene veznikom quand/lorsque.

¹⁰ C.de Boer (1954:201)

¹¹ Frédéric Deloffre (1969:77)

3. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznicima *quand* (*lorsque*) za radnju koja se desila u prošlosti

Papić definiše veznik *quand* (kad) kao najznačajniji veznik u vremenskim rečenicama, navodeći da je *lorsque* njegov sinonim koji je u upotrebi samo u pisanoj formi.¹² Veznik *lorsque* se češće upotrebljava kada se želi označiti prekid vremena u rečenicama.

Veznik *quand* je najčešće smješten na početku rečenice ali ga možemo naći i poslije priloga. Služi da bi označio neki događaj. Pored toga što ima vremensku ulogu, veznik *quand* posjeduje i notu uslovljenosti ali se može upotrijebiti da bi označio dvije suprotnosti.¹³ Vremena, bilo da su ona prosta ili složena nas upućuje na odnos koji vlada među glavnom i zavisnom rečenicom.

Quand/ lorsque u većem broju primjera označava podudaranje dvije radnje, bilo da se one dešavaju u sadašnjosti, budućnosti ili u prošlosti. U ovom dijelu naše analize predstaviti ćemo različite kombinacije vremena povezanih veznikom *quand* da bi predstavili radnje koje su se odvile u prošlosti.

3.1. Imperfekt – Imperfekt

1. ***Quand*** l'homme s'approchait, le bruit s'approchait, ***quand*** il s'éloignait, le bruit s'éloignait. (Les Misérables, 600)

Kad se čovjek približavao, zveckanje se približavalo, ***kad se*** on udaljavo i zveckanje se udaljavo. (Jadnici, 491)

2. ***Quand*** un rayon de soleil égayait la cour, ***quand*** un verre de vin égayait le portier, il était difficile de passer devant le numéro 62 de la petite rue Picpus sans en emporter une idée riante. (Les Misérables, 616)

¹² Papić (1999:209)

¹³ Blanche-Benveniste C., Chevalier J.-C. (1964 :130)

*Kad bi zrak sunca davao veseo izgled dvorištu, **kada** bi čaša vina oraspoložila vratara, teško bi bilo proći pored broja 62 male ulice Pikipis, a da ne ostane čoveku u vedroj uspomeni. (Jadnici, 505)*

3. **Quand** on passait près d'elle, toute sa toilette exhalait un parfum jeune et pénétrant. (Les Misérables, 884)

Kad ste prolazili pored nje, iz cele njene odeće izbijao je neki mlad i opojan miris. (Jadnici, 134)

4....**quand** par hasard elle leur souriait, le sourire était visible pour eux seuls. (La dame aux camélias, 9)

*....**kad** bi im se slučajno osmjehnula, samo su oni mogli primjetiti taj osmijeh. (Dama s kamelijama, 11)*

5. **Quand** il s'écriait: Sinite parvulos, il ne distinguaît pas entre les petits enfants. (Les Misérables, 83)

Kad je doviknuo Sinite parvulos on nije pravio razliku među malom decom. (Jadnici, 55)

6. **Lorsque** M.Gillenormand habitait la rue Servandoni, il hantait plusieurs salons très bons et très nobles. (Les Misérables, 771)

***Dok** je g. Žilnorman stanovao u ulici Servandoni, posećivao je nekoliko vrlo dobrih i vrlo otmenih salona. (Jadnici, 39)*

U složenoj vremenskoj rečenici, u sferi prošlosti, najučestalija kombinacija vremena je ona u kojoj u nezavisnoj tj. glavnoj i zavisnoj rečenici imamo imperfekt. Od ranije nam je poznato da imperfekt izražava prošlu radnju, ne vodeći računa o njezinom početku ni završetku. Imperfekt posjeduje karakteristiku **opisivanja radnji** u prošlosti, no, ona zasigurno predstavlja samo jednu od karakteristika. Imperfekt može označavati radnju koja se ponavlja u izvjesnom vremenskom trenutku u prošlosti. Upravo ta karakteristika, **ponavljanje** ili **učestalost** je vrlo često prisutna u vremenskim rečenicama koje smo analizirali. U primjeru br. 2 *Quand on passait près d'elle, toute sa toilette exhalait un parfum jeune et pénétrant* uočavamo upotrebu imperfekta da bi ujedno opisao neki detalj ali i upozorio da se radi o radnjama/ situacijama koje su se ponavljale u prošlosti izvjestan broj puta. U primjerima 1., 2., 3., 5., 6. možemo

zaključiti da se radi o ponavljanju radnji. Uočavamo i to da su prevodioci prilikom prevoda koristili perfekt ali i potencijal (koji se inače zove iterativni potencijal jer ga najčešće susrećemo u pripovijedanju). U primjerima koje smo analizirali uočili smo da pored toga što imperfekt označava ponavljanje radnji, on označava da se te dvije radnje (nezavisna i zavisna) dešavaju u isto vrijeme tj. one su na vremenskoj osi **simultane**. To možemo primjetiti u svim primjerima pa tako i u posljednjem primjeru. *Lorsque M. Gillenormand habitait la rue Servandoni, il hantait plusieurs salons très bons et très nobles*, simultanost u ovom primjeru je u činjenici da je gosp. Žilnorman u periodu u kojem je stanovao u ulici Servandoni, u istom periodu posjećivao nekoliko vrlo otmjenih salona.

Što se tiče glagolskog vida, primjetno je da su u francuskom ali i u b/h/s jeziku korišteni glagoli nesvršenog aspekatskog vida. Imperfekt u francuskom jeziku ima osobinu nesvršenog vida koji u našem jeziku biva pripisivan perfektu trajnih glagola.¹⁴

U nekim primjerima smo došli do zaključka da neke rečenice tj. imperfekt može označavati i **sukcesivne radnje** tj. radnja druge rečenice nastaje odmah nakon izvršenja radnje prve rečenice. *Quand l'homme s'approchait, le bruit s'approchait, quand il s'éloignait, le bruit s'éloignait*. U ovoj rečenici uočavamo da se buka približavala nakon što se čovjek približavao, kada bi se on udaljavao, udaljavala bi se i buka tj., nakon izvršenja radnje zavisne rečenice se dešava izvršenje radnje glavne rečenice. U nekim primjerima (primjer br.4) radnja vremenske rečenice se događa prije radnje glavne rečenice iako ona u prvi mah može izgledati kao da se obje radnje dešavaju simultano.

U navedenim primjerima na francuskom jeziku možemo uočiti da je imperfekt upotrebljen u svrhu opisivanja radnji koje su se dešavale u prošlosti, koje pokazuju na neki način ponavljanje istih radnji u prošlosti. Iako se i u b/h/s jeziku može javiti imperfekt u vremenskoj rečenici, tokom našeg istraživanja nismo uočili upotrebu istog što ne znači da se francuski imperfekt ne može prevesti imperfektom u našem jeziku. Glagoli koji su obilježeni imperfektom su ustvari glagoli koji označavaju radnje koje su se ponavljale u prošlosti, što predstavlja određene navike. Vremenske odrednice koje mogu ukazivati da se neka radnja ponavlja su prilozni za vrijeme: *quelquefois* (ponekad), *toujours* (uvijek), *souvent* (često), *le plus souvent* (najčešće), *chaque fois* (svaki put), *toutes les fois que* (svaki put kad).¹⁵ Profesor Sučić navodi da imperfekt mnogo živopisnije opisuje neku radnju nego što to čini perfekt. On

¹⁴ Vlado Sučić (1988:100)

¹⁵ Ibid (1988:101)

isto tako zaključuje da prevodioci u svojim prevodima češće upotrebljavaju perfekt jer je on *bliži našem jezičkom osjećaju*¹⁶.

Prilikom analize uspjeli smo uočiti i karakteristiku hipotetičnosti u obje rečenice, što ukazuje na neku sumnju, nesigurnost. Potencijal u primjeru br.2 ukazuje na prošlu radnju koja je trajala u prošlosti s tim da ovaj imperfekt u ovom slučaju ima pripovjedačku funkciju. U francuskom jeziku imperfekt, a u b/h/s potencijal, označava neku radnju koja je navika, običaj. Ako bi umjesto potencijala stavili perfekt to ne bi promijenilo ništa na planu odnosa.

Quand un rayon de soleil égayait la cour, *quand* un verre de vin égayait le portier, il était difficile de passer devant le numéro 62 de la petite rue Picpus sans en emporter une idée riante. (Les Misérables, 616)

Kad je zrak sunca davao veseo izgled dvorištu, *kada je* čaša vina oraspoložila vratara, *teško je bilo proći pored broja 62 male ulice Pikpis, a da ne ostane čoveku u vedroj uspomeni.* (Jadnici, 505)

I Le Bidois smatra da se u nekim izrazima može uočiti nijansa hipotetičnosti (si) jer veznik si u francuskom jeziku pored toga što može nositi značenje uzroka ili koncesivnosti, u sebi sadrži notu vremenskog odnosa.¹⁷ Zbog toga postoji mogućnost, u nekim primjerima veznik *Quand* zamijeniti veznikom *Si* što bi ukazivalo na **mogućnost** vršenja radnje.

...*si* par hasard elle leur souriait, le sourire serait visible pour eux seuls. (La dame aux camélias, p.9)

....*ako bi im se slučajno osmjehnula, samo bi oni mogli primjetiti taj osmijeh.* (Dama s kamelijama, 11)

U ovom slučaju ove vremenske rečenice, sada uvedene veznikom *si* poprimaju izgled vremenskih rečenica sa nijansama izražavanja mogućnosti vršenja radnje. Veznik *lorsque* odgovara prijedložnim grupama poput *lors de, à mesure de*. To znači da ukoliko *lorsque* zamijenimo sa prijedložnim grupama nećemo dovesti do promjene značenja.

Je l'ai vu lorsque je suis à Paris.

¹⁶ Ibid

¹⁷ Vlado Sučić(1988:105)

Je l'ai vu lors de ma visite à Paris.

Jasno je da se veznik **quand (lorsque)** upotrebljava da bi označio proces simultanosti. **Quand** tj. **lorsque** uvodi dvije radnje koje se dešavaju ili u relativno bliskom vremenskom periodu tj. radnja zavisne rečenice se dešava vrlo blizu radnji glavne rečenice ili se za vrijeme dešavanja neke radnje događa i neka druga radnja ili jedna radnja se događa u trenutku nastanka neke druge radnje.¹⁸ Ukoliko su vremena u glavnoj i zavisnoj rečenici jednaka u tom slučaju označavaju simultanost.

¹⁸ Wartburg-Zumthor (1947:50)

3.2. Imperfekt – aorist

1. **Quand** j'arrivai à la rue d'Antin, la grande ville se remuait déjà un peu avant de se réveiller tout à fait. (La dame aux camélias, 151)

Kad sam stigao u ulicu d'Antin, veliki se grad već počeo gibati prije no što će se sasvim razbuditi. (Dama s kamelijama, 151)

2. **Quand** il eut l'âge d'homme, il était émondeur à Faverolles. (Les Misérables, 135)

Kad je stasao na snagu, postao je potkresivač drveća u Favrolu. (Jadnici, 100)

3. **Quand** je rentrai, j'étais d'une gaieté folle. (La dame aux camélias, 83)

Kad sam se vratio kući, bio sam ludo veseo. (Dama s kamelijama, 84)

4. Voilà où j'en étais **quand** je fis connaissance de Marguerite. (La dame aux camélias, 110)

U takvom sam dakle bio položaju kad sam upoznao Margueritu. (Dama s kamelijama, 112)

Kada se u zavisnoj vremenskoj rečenici nađe aorist kao glagolsko vrijeme, on je u funkciji određivanja nesvršene radnje koja se desila prije radnje označene imperfektom. U prevodima na b/h/s jezik, da bi se preveo francuski aorist, korišten je perfekt svršenih glagola (*kad sam stigao, je stasao, sam se vratio, sam upoznao*) dok imperfekt biva zamijenjen nesvršenim imperfektom (*počeo pomalo gibati*).

Ukoliko se u vremenskoj rečenici veže svršeni i nesvršeni aspekatski vid, tj. veže se imperfekt i aorist, možemo zaključiti da ne dolazi do potpune istovremenosti jer glavna rečenica predstavlja okvir u koje se utapa vremenska rečenica. Prof. Sučić zaključuje da se u tom slučaju radi o djelomičnom vremenskom paralelizmu.¹⁹

Tokom našeg istraživačkog rada uočili nekoliko primjera (2. i 3.) u kojima, u predikatu glavne rečenice imamo najčešće glagol *être* koji je inače po svojoj prirodi glagol stanja i koji u ovim primjerima predstavlja statički momenat situacije u koju se uklapa događaj predstavljen vremenskom rečenicom.²⁰

Glagol *être* u aoristu ima mogućnost označavanja događaja ali u isto vrijeme pokazuje stanje subjekta nakon rezultata koji nastaje nakon navedenog ispunjenja događaja (primjer br.2 i 3).

¹⁹ Vlado Sučić (1988:74)

²⁰ Ibid

U drugom primjeru bilo bi moguće glagol *être* zamijeniti glagolom *arriver à*, isto tako u aoristu a da pritom ne dođe do mijenjanja značenja.

Quand il arriva à l'âge d'homme, il était émondeur à Faverolles.

Aspekatsko značenje glagola u ovim rečenicima omogućava poimanje okvirnog vremenskog odnosa pa samim tim situacija iz glavne rečenice predstavlja vremenski okvir situaciji iz vremenske rečenice. Prof. Sučić navodi da se u prevodima na b/h/s jezik glagol *être* u vremenskoj rečenici prevodi perfektom glagola *biti* koji zatim upućuje da se radi o potpunom vremenskom paralelizmu što dovodi do odstupanja u njegovom izvornom tekstu. Harold Weinrich-ova ideja se podudara sa idejom prof. Sučića budući da i on smatra da rečenica u kojoj se nalazi imperfekt i aorist i koja je povezana veznikom *quand* predstavlja istovremenost.²¹

Postoji mogućnost **sukcesivnog odnosa**, realizovanjem radnje iz glavne rečenice označen je trenutak iza kojeg nastaje imperfektivna situacija glavne rečenice. U primjeru br.3 „*Quand je rentrai, j'étais d'une gaieté folle*“ može se uočiti sukcesivan odnos zato što radnja izražena imperfektom nastaje nakon izvršenja radnje izražene aoristom. Sukcesivan odnos se može uočiti u primjerima 1., 2. i 3. U rečenicama u kojima se vremenskom rečenicom označava trenutak iza kojeg nastaje tok vršenja radnje u glavnoj rečenici veznik „kad“ u prevodu možemo zamjeniti veznikom „pošto“ kao u primjeru br.2.

Pošto je stasao na snagu, postao je potkresivač drveća u Favrolu.

²¹ Harold Weinrich (1989:448)

3.3. Pluskvamperfekt – aorist

1. *Quand* l'évêque releva la tête, la face du conventionnel était devenue auguste. (Les Misérables, 88)

Kad je biskup podigao glavu, lice konventovca beše postao uzvišeno. (Jadnici, 60)

U navedenom primjeru upotrijebljen je aorist da bi označio radnju koja se dešava prije druge radnje glavne rečenice, u ovom slučaju radnje označene pluskvamperfektom. U prevodima uočavamo perfekt svršenih glagola vremenske rečenice naspram pluskvamperfekta u glavnoj rečenici. Pluskvamperfekt sam po sebi nosi karakteristiku **anteriorne** radnje, tj. radnja koja prethodi nekoj drugoj radnji. Radnja vremenske rečenice se izvršava nakon radnje glavne rečenice pa zbog toga oba glagola nalazimo sa svršenim vidom. U b/h/s jeziku pluskvamperfekt se može zamijeniti perfektom.

Može se reći da se radi i o sukcesivnosti budući da je prvo biskup podigao glavu pa je nakon toga lice konventovca postalo uzvišeno. Uočljivo je da se francuski pluskvamperfekt ne prevodi našim perfektom. Uočili smo također da u prevodu na b/h/s jezik autori nisu preveli perfektom svršenog glagola. Iako se radnja iz vremenske rečenice izvršava nakon radnje glavne rečenice, aspekt glagola ne može biti signal relativne hronologije²² zato što oba glagola imaju svršeni aspekatski čin.

U našem primjeru možemo zaključiti da se radi o sukcesivnim radnjama, ali analizirajući mnogobrojne gramatike uvidjeli smo da gramatičari nemaju ujednačen stav o tome da li se radi o sukcesivnom odnosima.

²² Vlado Sučić (1988:86)

3.4. Imperfekt – složeni perfekt

1. Je sentais battre mon coeur comme celui d'un oiseau qui meurt, **quand** on l'a tiré à la carabine. (Le petit prince, 97)

Osjećao sam kako mu srce kuca kao u ptičice koja umire pogođena iz puške. (Mali princ, 84)

2. Il s'approchait de la bière **quand** je l'ai arrêté. (L'étranger, 11)

*On pristupi k lijesu, **ali** ga ja zaustavih. (Stranac, 9)*

U prevodu na b/h/s jezik uočavamo upotrebu aorista u predikatu vremenske rečenice. U francuskom jeziku, imperfekt je ustvari perfekt nesvršenog glagola u korelaciji sa passé composéom koji je perfekt svršenog glagola u vremenskoj rečenici. Kod prevodioca u prvom primjeru su upotrebljeni glagoli nesvršenog vida dok u drugom primjeru nailazimo na glagole svršenog vida. U drugom primjeru možemo konstatovati da se radi o **okvirnom vremenskom odnosu** budući da se u situaciju glavne rečenice uklapa situacija iz vremenske rečenice ili jasnije rečeno radnja glavne i vremenske rečenice se dešavaju u približno isto vrijeme. Za vrijeme trajanja radnje izražene imperfektom se dešava i radnja označena perfektom, što ukazuje da se radi o vremenskom okviru koji je u francuskom jeziku označen imperfektom.

Uz pomoć ove kategorije vremena, možemo uočiti razliku u vremenima između francuskog i b/h/s jezika. Razlika je u aspekatskom vidu glagola.

Prof. Sučić napominje da francuska prošla vremena, među njima i imperfekt označava ne samo prošlu radnju već označava i aspekatsko značenje.²³ Zbog toga, dalje navodi Sučić, imperfekt biva zamijenjen našim perfektom nesvršenog vida kao što možemo uočiti u prvom primjeru.

U prvom primjeru, u prevodu su upotrebljeni glagoli stanja što ukazuje da se radi o statičkim radnjama pa akcent nije na vremenskoj kategoriji nego na opisu situacije, a znamo da imperfekt posjeduje ovu karakteristiku.

Ova kombinacija vremena može upućivati na **sukcesivne odnose** kao što ukazuje primjer br. 2 jer nakon što se on približavao, ovaj drugi ga je zaustavio.

²³ Sučić (1988:63)

3.5. Složeni perfekt - imperfekt

1. Elle était là **quand** votre lettre est arrivée. (La dame aux camélias, 23)

*Bila je kod mene **kad je stiglo** vaše pismo. (Dama s kamelijama, 25)*

U navedenom primjeru, u predikatu glavne rečenice nalazimo imperfekt koji je u funkciji određivanja prošle svršene radnje izražene perfektom. U prevodu na b/h/s jezik uočavamo u vremenskoj rečenici nesvršeni perfekt naspram glagola u perfektu sa svršenim vidom. Prof. Sučić navodi da u slučaju kombinovanja različitih aspekatskih vidova, uz pripadanje istoj vremenskoj sferi (u ovom slučaju prošlosti) u tom slučaju dolazi do **okvirnog vremenskog odnosa**. On dalje objašnjava da tom prilikom, vremenska rečenica predstavlja vremenski okvir u koji se uklapa situacija iz glavne rečenice.²⁴

U primjeru na francuskom jeziku možemo zaključiti da se radi o parcijalnoj simultanosti, tj. predikati glavne i vremenske rečenice se podudaraju ili događaju u skoro isto vrijeme.

Mi smo u našem prevodu, glagol vremenske rečenice, glagol u perfektu prebacili u aorist, uvjerivši se da je tačna teorija prof. Sučića, o tome da ukoliko perfekt zamijenimo aoristom, nećemo dovesti do promjene u vremenskom odnosu obje rečenice.²⁵

Elle était là quand votre lettre arriva.

Bila je kod mene kad stiže vaše pismo.

²⁴ Vlado Sučić (1988:61)

²⁵ Ibid (1988:62)

3.6. Složeni perfekt – složeni perfekt

1. **Quand** elle est revenue, il est parti. (La dame aux camélias, 27)

Kad se vratila, on je otišao. (Dama s kamelijama, 29)

2. **Quand** les parents des personnes qui sont enterrées à côté d'elle ont appris qui elle était...(La dame aux camélias, 30)

Kad su rođaci pokojnika koji su sahranjeni oko nje doznali što je ona bila... (Dama s kamelijama, 32)

Tokom analize našeg rada uvidjeli smo da je upotreba perfekta u obje rečenice (i u vremenskoj i glavnoj) učestalija u b/h/s jeziku nego u francuskom. U knjizi „Temporalna klauza sa veznikom quand“ prof. Sučić zaključuje da ova kombinacija upućuje na vremensku međuzavisnost u korelativnim rečenicima.

Francuski perfekt, u ovim primjerima, označava rezultat koji nastaje nakon ispunjenja radnje glavne rečenice. U obje rečenice, tj. u originalu i u prevodu, imamo perfekt svršenih glagola.

U prvom primjeru bi mogli zaključiti da se radi o sukcesivnosti ukoliko se vodimo teorijom Le Bidois-a koji smatra da simultani odnosi često predstavljaju sukcesivnost.²⁶

Nekada vremenska rečenica, sa ovom podjelom prošlih vremena, može djelovati kao uzročna rečenica no ako se malo bolje razmotri, uočava se da je ustvari njena prvobitna uloga ona vremenska.

U obje rečenice, uočili smo da su upotrebljeni perfekti svršenih glagola.

²⁶ Vlado Sučić (1988:58)

3.7. Pluskvamperfekt – imperfekt

1. **Quand** il était repris, les nouvelles sévérités qu'on lui infligeait ne servaient qu'à l'effarer davantage. (Les Misérables, 145)

Kad bi ga uhvatili, nove stroge kazne kojim su ga kažnjavali bi ga više pomamile. (Jadnici, 109)

2. „Elle ne viendra donc pas aujourd'hui?“ **quand** je lui avais dit que Marguerite était malade. (La dame aux camélias, 148)

...**kad** sam joj rekao da je Marguerite bolesna: „Zar ona neće doći danas?“ (Dama s kamelijama, 148)

3. **Quand** l'alcôve était habité, un grand rideau de serge tiré de part en part dans l'oratoire cachait l'autel. (Les Misérables, 134)

Kad su imali nekog gosta, jedna velika zavesa od serža skrivala je s kraja na kraj u kapli časnu trpezu. (Jadnici, 99)

4. **Quand** Jean Valjean était sorti de chez l'évêque, on l'a vu, il était hors de tout ce qui avait été sa pensée jusque-là. (Les Misérables, 169)

Kad je Žan Valžan izašao od biskupa, videli smo bio je izvan svega što je dotle značilo njegovu misao. (Jadnici, 129)

U prevodima, u rečenicama imamo perfekt nesvršenog vida u vremenskoj rečenici naspram perfekta svršenog ili nesvršenog vida u glavnoj rečenici.

Navedeni primjeri posjeduju ovakvu podjelu aspekatskog vida koje zatim upućuje da se radi o istovremenim radnjama.²⁷

Pluskvamperfekt u odnosu na imperfekt ukazuje na radnju koja se desila prije radnje, tj. prije radnje izražene imperfektom. Imperfekt može doprinjeti činjenici da radnje glavne i vremenske rečenice budu istovremene.

U primjeru br.3 „**Quand** l'alcôve était habité, un grand rideau de serge tiré de part en part dans l'oratoire cachait l'autel“ uočavamo da se ove dvije radnje dešavaju paralelno, tj. u isto

²⁷ Vlado Sučić (1988:95)

vrijeme. Temporalna klauza situira proces iz glavne rečenice. U ovom primjeru postoji mogućnost supstitucije sa vezničkim izrazom *pendant que*.

Pendant que l'alcôve était habitée, un grand rideau de serge tiré de part en part dans l'oratoire cachait l'autel.

U primjeru br.4 u predikatu vremenske rečenice imamo glagol *sortir* koji podrazumijeva kretanje ali je u ovom kontekstu upotrebljen kao polupomoćni glagol.

3.8. Pluskvamperfekt – pluskvamperfekt

1. Elle avait affronté le calme, **lorsque** je lui avais proposé de rester auprès d'elle. (La dame aux camélias, 148)

*Pravila se da je mirna **kad sam joj predložio** da ostanem uz nju. (Dama s kamelijama, 149)*

2. **Quand**, ne se doutant de rien, il avait ouvert la porte de la salle à manger, un rire général avait accueilli son entrée... (La dame aux camélias, 119)

***Kad je**, ne sluteći ništa, otvorio vrata blagovaonice, dočekao ga je opći smijeh....(Dama s kamelijama, 121)*

3. **Quand** j'avais réussi, j'avais gagné une heure de calme. (L'Étranger, 92)

***Kad mi je to uspjelo**, postigao sam jedan sat smirenja. (Stranac, 90)*

Pojava pluskvamperfekta u glavnoj i zavisnoj rečenici predstavlja vrlo čestu pojavu, naročito u književnim tekstovima. Tokom našeg istraživačkog rada nismo uspjeli naići na primjere upotrebe pluskvamperfekta, u našim primjerima smo uočili upotrebu perfekta. Prof. Vlado Sučić zaključuje da se u složenoj vremenskoj rečenici u srpskohrvatskom jeziku najčešće upotrebljava perfekt.²⁸ Mi nismo naišli u korpusu kojeg smo analizirali na upotrebu pluskvamperfekta što ne znači da je ova upotreba isključena. Prof. Sučić dalje napominje da korelacija perfekta-pluskvamperfekta u srpskohrvatskom jeziku spada u domen redundancije.²⁹ Što se tiče odnosa vremena, ova kategorija se ne razlikuje mnogo od kategorije gdje u predikatima obje rečenice imamo aorist ili perfekt.

²⁸ Vlado Sučić (1988:89)

²⁹ Vlado Sučić (1988:90)

U drugom primjeru zaključujemo da se radi o sukcesivnosti dvije radnje, nakon okončanja prve radnje dešava se početak druge radnje. Radi se o hronološkom slijedu rečenica. Već od ranije nam je poznato da pluskvamperfekt posjeduje jedno od svojstava obilježavanja prošlih sukcesivnih događaja.

Novija istraživanja ukazuju da pluskvamperfekt može označiti radnju koja se događa poslije druge date radnje. Ova vrsta upotrebe pluskvamperfekta je moguća, ali nije toliko česta. Najčešće označava **posteriornu** radnju u odnosu na onu koja je obilježena perfektom.

„Et l'étonnement de ceux qui connaissent Marguerite avait été grand, ils avaient vu que son unique héritière était...“ (La dame aux camélias, 21)

Ipak upotreba pluskvamperfekta u obje rečenice upućuje da se između te dvije radnje radi o nekom vremenskom intervalu tj. **distanci između radnji**, većoj ili manjoj.

U primjeru br.3 uočljivo je da u glavnoj rečenici postoji odnos **uzrok-posljedica** (cause à effet)³⁰ zato što posljedica „postigao sam jedan sat smirenja“ dešava se kao posljedica na uzrok a to je da je glavna radnja nastala kada mu je to uspjelo. Glagol vremenske rečenice predstavlja ishodište glavnoj.

U primjeru br.1 možemo pluskvamperfekt prevesti našim aoristom, što bi doprinjelo „**živosti**“ same radnje, doprinjelo bi „semantičkom momentu“.³¹ „Pravila se da je mirna kad joj predložih da ostanem uz nju“.

U jeziku je moguća i zamjena veznika *quand* sa zamjenicom *qui* pri čemu vremenski odnos ostaje nepromjenjen.

U predikatu glavne rečenice pluskvamperfekt obilježava posteriornu radnju u odnosu na onu vremensku. Upotreba aorista u francuskom jeziku uslovljena je pravilom o slaganju vremena. U slučaju upotrebe pluskvamperfekta u obje rečenice, u tom slučaju se radi o hronološkoj distanci (većoj ili manjoj) između glagola obje rečenice. Manja distanca u francuskom jeziku iskazana je anteriornim perfektom. Prilog *tek* ukazuje na sukcesivnost koja je odmah usljedila.

³⁰ Vlado Sučić (1988: 92)

³¹ Vlado Sučić (1988: 93)

3.9. Imperfekt - pluskvamperfekt

1. *Quand* elle était morte, il s'était senti très seul. (L'Étranger, 40)

Kad je umrla, osjećao se vrlo osamljen. (Stranac, 39)

2. *Quand* par hasard il recevait sept ou huit personnes à la fois, le préfet, ou le général, ou l'état-major du régiment en garnison ou quelques élèves du petit séminaire, on était obligé d'aller chercher dans l'étable... (Les Misérables, 58)

Kad bi ga u isti mah posetilo sedam ili osam ličnosti, načelnik, ili general, ili štab mesnog luka, ili nekoliko učenika malog seminara, morali bi da donose iz staje... (Jadnici, 35)

Radnja izražena pluskvamperfektom prethodi radnji koja je predstavljena imperfektom. No, radnja izražena pluskvamperfektom predstavlja i radnju koja se **ponavlja**. Istu funkciju pluskvamperfekt ima i u našem i u francuskom jeziku. To se najbolje može uočiti u primjeru br.2. Pluskvamperfekt u kombinaciji sa imperfektom označava ne samo prošli događaj u poređenju sa nekom drugom radnjom u prošlosti nego označava i ponavljanje određene radnje.

Pluskvamperfekt označava i **anteriornu** radnju vremenske rečenice u odnosu na glavnu. Primjer br. 1 potvrđuje ovu tvrdnju.

Po nekim karakteristikama ova kombinacija u kojoj imamo imperfekt naspram pluskvamperfekta se može porediti sa rečenicom u kojoj imamo passé antérieur (anteriorni perfekt) i passé simple (aorist). U b/h/s jeziku susrećemo kondicional I ili kondicional II.

Quand elle avait arrêté de parler, elle s'endormait.-višekratnost

Quand elle eut arrêté de parler, elle s'endormit.-jednokratnost

Imperfekt nosi obilježje radnje koja se ponavlja, a pluskvamperfekt predstavlja radnju koja prethodi radnji predstavljenoj imperfektom.

U francuskom jeziku postoji više sredstava da bi se iskazala višekratnost (*chaque fois que, quand, dès que, après que*) dok u b/h/s jeziku imamo (*svaki put, uvijek* ili da vezniku *kad* dodamo rječicu *god*).³²

Kada bi u rečenici umjesto veznika *quand* stavili vremenske dodatke *après que* ili *dès que*, rečenice bi u tom slučaju poprimile karakteristike bliske anteriornosti, ali i sukcesivnosti.

Može se desiti, kada dođe do kombinovanja ovih vremena, da neke rečenice imaju vremensko značenje ali u jednu ruku sa prizvukom uzročne rečenice (radnja se dešava kao uzrok zbog događaja druge radnje). Tada vremenska rečenica poprimi uzročnu funkciju.

3.10. Aorist - aorist

1. **Quand** il reparut, j'allai au devant de lui. (La dame aux caméias, 140)

Kad se opet pojavio, krenuh mu u susret. (Dama s kamelijama, 141)

2. **Lorsque** je revins de mon travail, le lendemain soir, j'aperçus de loin mon petit prince aussi là-haut, les jambes pendantes. (Le petit prince, 95)

Kad sam se, sutradan navečer, vraćao s posla, opazio sam iz daleka mog malog princa kako sjedi gore na zidu, a noge su mu se klatile amo-tamo. (Mali princ, 82)

3. **Quand** il arriva au centre de sa toile, il n'y trouva plus la mouche. (Les Misérables, 613)

Kad je stigao do sredine paučine nije tu više našao muve. (Jadnici, 502)

4. **Quand** l'intelligence se réveilla et vit cette action de la brute, Jean Valjean recula avec angoisse et poussa un cri d'épouvante. (Les Misérables, 171)

Kad se razum probudio i video ovo delo životinje, Žan Valžan je ustukao uplašene i povikao od užasa. (str. 130)

5. **Lorsque** la cavalerie de la garde impériale russe écrasa un bataillon du 4 ième de ligne, Pontmercy fut de ceux qui prirent la revanche et qui culbutèrent cette garde. (Les Misérables, 778)

³² Vlado Sučić (1988: 81)

Kad je konjica ruske carske garde smrvila jedan bataljon 4-og puka operativne vojske, Pommersi je bio među onima koji su se osvetili i odbranili ovu gardu. (Jadnici, 45)

6. *Quand il parut pour la première fois dans le quartier Saint-Marceau, tout son succès fut à mot d'un faubourien à son camarade. (Les Misérables, 513)*

Kad se prvi put pojavi u četvrti San-Marso, ceo uspeh koji je tada požnjeo bile su ove reči jednog čoveka s periferije svome drugu. (Jadnici, 418)

Ova kategorija upotrebe aorista kao vrijeme koje se javlja u obje rečenice karakteristična je zbog činjenice da nju susrećemo najčešće u **književnom** jeziku. Tokom našeg rada susreli smo mnogo primjera u kojima i u glavnoj i u zavisnoj rečenici nailazimo na aorist. Aorist u ovim primjerima označava **sukcesivnost** tj. radnja jedne rečenice se dešava neposredno nakon radnje druge rečenice. U prevodu na b/h/s jezik češće se pribjegava upotrebi perfekta nego aorista. Što se tiče vida, perfekt se javlja sa *svršenim glagolima*. Izuzetak čini primjer br.1 „Kad se opet pojavio, krenuh mu u susret“ u glavnoj rečenici pojavljuje se *aorist* što čini izuzetak budući da smo tokom istraživanja uočili da prevodioci pretežno teže prevodenju francuskog aorista našim perfektom. U ovom slučaju vremenski odnosi sukcesivnosti ostaju neizmjenjeni. Jedina razlika je u tome što u b/h/s jeziku aorist najčešće ide uz glagole svršenog vida. Moguća je zamjena perfekta aoristom u svim primjerima. Ova kategorija, kao i ona u kojoj u oba predikata imamo perfekt, iako označavaju sukcesivne odnose, one se razlikuju prvenstveno što se prva kombinacija susreće mnogo rjeđe u vremenskoj rečenici. Razlika je također u tome što aorist inače po svojoj prirodi i u odnosu na perfekt iznosi događaje koji nemaju nikakve dodirne tačke sa sadašnjošću dok kod perfekta dodir između prošlosti (o kojoj on govori) i sadašnjosti nije prestao zato što djelovanje radnje označene perfektom nije prestalo već interferira sa sadašnjošću.

Što se tiče prošlih događaja ove kategorije prilikom prevoda, ako je korišten aorist, dolazi do manjeg pomjeranja zato što se jače osjeća odnos sukcesivnosti. U navedenim primjerima osjeti se i odlika **uzročnosti**, radnja glavne rečenice je radnja koja slijedi ali i koja je uslov ispunjenja za radnju izraženu u glavnoj rečenici.

Pomoćni glagoli *avoir* i *être* posjeduju mogućnost vrlo jednostavnog stupanja u vezu sa ostalim leksemima. Situacija iz vremenske rečenice predstavlja okvir u koji se uključuje radnja iz glavne. To je zahvaljujući prirodi glagola *avoir* koji označava poimanje u kontinuitetu. **Hronološka sukcesija** je izraženija u prevodu gdje dolazi do kombinovanja

svršenog aspekatskog vida. Glagoli *avoir* i *être* imaju različita leksička i vidska značenja zbog prirode svoje neodređenosti. Ne mora nužno značiti da će se u originalu kao i prevodu naći isti vremenski odnos. Postoji mogućnost da se negdje javi sukcesivni a negdje okvirni vremenski odnos. Negdje glagol može isticati rezultativnost, a negdje stanje. U nekim slučajevim se javlja istovremenost glagolskih radnji, naročito zbog činjenice da se kombinuju glagoli stanja.

3.11. Aorist - anteriorni perfekt

1. *Quand* il eut fini, il signa, plia le papier et dit au sergent du poste, en lui remettant... (Les Misérables, 266)

Kad je svršio, potpisao je, savio hartiju i rekao starešini, pružajući mu je... (Jadnici, 213)

2. *Quand* Nanine fut sortie, Marguerite me dit en se rasseyant près de moi... (La dame aux camélias, 130)

Kad je Nanina izašla, Marguerite ponovo sjedne kraj mene... (Dama s kamelijama, 132)

Postoji jako veliki broj primjera u francuskom jeziku u kojima u vremenskoj rečenici, u cilju označavanja prethodne svršene radnje imamo anteriorni perfekt. U b/h/s jeziku, u prevodu, nailazimo u obje rečenice na perfekt i to svršenih glagola. Ove vrste rečenica su karakteristične za **književni jezik**. Anteriorni perfekt jasnije podvlači karakteristiku **sukcesivnosti** jer je jedna od glavnih karakteristika anteriornog perfekta da označi radnju koja se dogodila malo prije neke druge radnje u prošlosti. Zbog te činjenice ova grupa sadrži karakteristiku *redundancije*.³³ U b/h/s jeziku redundancija se češće pripisuje pluskvamperfektu, što zamjenjuje francuski anteriorni perfekt. I u ovom odjeljku možemo veznik *quand* zamijeniti veznikom *dès que*. *Dès que* ukazuje na minimalnu hronološku distancu među predikatima. Uz pomoć *dès que* ostvaruje se još veća redundancija. Moguća je i zamijena sa veznikom *après que*.

U prevodima na b/h/s jezik susrećemo perfekt koji je u međuodnosu sa aoristom ili perfektom. Radnja zavisnog glagola uvijek je označena perfektom, dok radnja glavnog glagola se pojavljuje ili u perfektu ili u aoristu. U pitanju su stilističke nijanse jedne te iste vremenske međuzavisnosti bilo da se pojavljuje perfekt u obje rečenice ili bilo da se u zavisnoj rečenici javlja perfekt a u glavnoj aorist.

³³ Vlado Sučić (1988:77)

U prevodima nailazimo na perfekt u kombinaciji sa perfektom ili aoristom. Radnja zavisnog glagola je označena perfektom, dok je radnja glavnog glagola ili u perfektu ili u aoristu.

4. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznicima *quand (lorsque)* za radnju koja se dešava u sadašnjosti

4.1. Present - prezent

1. Aujourd'hui **quand** on a vingt-cinq ans, les larmes deviennent une chose si rare qu'on ne peut les donner à la première venue. (La dame aux camélias, 8)

Danas, kad imate dvadeset i pet godina, suze su nešto tako rijetko da ih ne možete pokloniti prvoj ženi koja naiđe. (Dama s kamelijama, 10)

Kada se u vremenskoj rečenici nađe prezent nesvršenog vida, on u tom slučaju određuje nesvršenu radnju koja je isto tako izražena prezentom u glavnoj rečenici. U ovom slučaju se radi o kombinaciji koja ukazuje na **višekratnost ili uobičajenost**³⁴ radnji izraženih prezentom. Ova osobina se inače pripisuje prezentu, pa zbog toga nisu uvijek prisutni uobičajeni signali koji upućuju na ponavljanje radnje. Radi se o priložima kao što su (*toujours, chaque fois* itd).

U nekim rečenicama je moguće zamijeniti veznik *quand* izrazom *toutes les fois que* a da se pritom ne promijeni značenje.

Rečenica: “ Quand il m'appelle, je suis triste“.

Navedena rečenice je pravilna i ne mijenja joj se smisao ako upotrijebimo *toutes les fois que*.

Toutes les fois qu'il m'appelle, je suis triste.

U rečenici sa izrazom *toutes les fois que* se još jače osjeća osobina ponavljanja.

Ovo se tiče francuskog jezika. Moguće je također, izvršiti supstituciju i u našem jeziku koristeći priloge *svaki put* ili *uvijek* koji isto tako upućuje na višekratnost.

Svaki put, kad me zovne, ja sam tužna.

Vremenska rečenica se može ponašati kao kondicionalna rečenica koja se uvodi veznikom „si“. Ova kombinacija je moguća no ipak osnovni sadržaj navedene rečenice je da se radi o vremenskoj rečenici.

³⁴ Vlado Sučić (1988:24)

S'il m'appelle, je suis triste.

4.2. Present - perfekt

1. Leur mort, **quand** elles meurent jeunes, est apprise de tous leurs amants en même temps, car à Paris presque tous les amants d'une fille connue vivent en intimité. (La dame aux camélias, 8)

Kad umru mlade, za njihovu smrt u istom trenutku saznaju svi njihovi ljubavnici, jer u Parizu gotovo svi ljubavnici neke poznate kurtizane žive u prijateljstvu. (Dama s kamelijama, 10)

2. Mon avis est qu'on ne peut créer des personnages que **lorsque** l'on a beaucoup étudié les hommes, comme on ne peut parler une langue qu'à la condition de l'avoir sérieusement apprise. (La dame aux camélias, 3)

*Smatram da se ne mogu stvarati likovi **dok** se jako dobro ne prouče ljudi, isto kao što jedan jezik može govoriti samo ako se ozbiljno nauči. (Dama s kamelijama, 5)*

3. **Quand** on a terminé sa toilette du matin, il faut faire soigneusement la toilette de la planète. (Le petit prince, 23)

Kad završiš jutarnje uljepšavanje, treba pomno urediti i planetu. (Mali princ, 22)

U navedenim primjerima uočavamo mješavinu aspekatskih vidova a poznato nam je da passé composé, naš perfekt, predstavlja svršeni vid. Predikat vremenske rečenice pretežno ima svršeni vid (quand on a terminé) u odnosu na predikat glavne rečenice koja ima nesvršeni vid. U dosadašnjim kombinacijama vremena uočili smo da radnje vremenskih rečenica prethode radnjama glavnih. Zaključili smo da se radi o **sukcesivnom** odnosu i da se navedene radnje pretežno ponavljaju.

Primjer: Alors vous imaginez ma surprise, au lever du jour, **quand** une drôle de petite voix m'a réveillé. (Le petit prince, 8)

*Možete onda zamisliti kakvo je bilo moje iznenađenje **kad** me je, u zoru, probudio neki smiješan glasić. (Mali princ, 10)*

U ovom primjeru vidimo da se predikat glavne rečenice javlja kao posljedica onoga što je iskazano u vremenskoj rečenici.

Glavna rečenica je rezultat vremenske rečenice jer posljedica nastupa nakon izvršenja uzroka. Perfekt možemo smatrati jednom vrstom perfektivnog prezenta zato što ga možemo zamijeniti prezentom a da se pritom ne promijeni smisao rečenice.

Quand on termine sa toilette du matin, il faut faire soigneusement la toilette de la planète.

Koji god aspekt da se pojavi, uočiti ćemo da se u svakom slučaju radi o radnjama koje iskazuju **navike**. Perfekt u francuskom jeziku pokriva srpskohrvatski prezent.³⁵

4.3. Present - present

1. ...et cela me fend le coeur **quand** j'entends tomber leurs pauvres corps dans la terre. (La dame aux camélias, 31)

*...a meni se srce kida **kad** čujem kako ta jedna tijela padaju na zemlju. (Dama s kamelijama, 32)*

2. Ce n'est pas toujours gai, le métier que nous faisons, surtout quand il nous reste un peu de coeur. (La dame aux camélias, 31)

*Naš zanat nije baš uvijek veseo, naročito **ako** nam je ostalo malo srca. (Dama s kamelijama, 32)*

U ovim primjerima susrećemo present sa svršenim aspekatskim vidom. Ove rečenice upućuju na **ponavljanje** ali i na radnje koje se dešavaju **istovremeno**. Moguće je sagledati osobinu svršenosti ali njegova primarna funkcija je funkcija nesvršenosti.

Karakteristika višekratnosti tj. ponavljanja neće nestati ako umjesto veznika *kad* stavimo veznik *dès que-čim* što se najbolje da primjeniti u primjeru br.1.

...et cela me fend le coeur dès que j'entends tomber leurs pauvres corps dans la terre.

Ovi primjeri vrlo često mogu preuzeti pored vremenske i ulogu **uzročne** rečenice kada je odnos predikata sukcesivan. Zbog toga bi se ove rečenice mogle nazvati i vremensko-uzročnim zato što vremenska rečenica predstavlja preduslov za izvršenje druge predikacije.

³⁵ Vlado Sučić (1988:31)

Postoje dvije osobine predikata: trenutnost i trajnost.³⁶ Trajnost predstavlja učestalost koje se lahko raspoznaje zahvaljujući prezentu u obje rečenice, no postoje i mnogi jezički signali koji upućuju na višekratnost. Ako se u obje rečenice nađe prezent, svršeni aspekatski vid, vremenska rečenica situira proces glavne rečenice i od nje počinje upravni proces. Često ovakve vrste rečenica predstavljaju neku vrstu iskustva, savjeta, poslovica pa se nazivaju i temporalno-poslovičnim rečenicama.

a) Quand on parle du loup, on en voit la queue.-**proverbe**

Mi o vuku a vuk na vrata- **poslovica**

b) Quand le chat n'est pas là, les souris dansent.-**proverbe**

Kada mačke nema, miševi kolo vode.-poslovica

³⁶ Vlado Sučić (1988:34)

5. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznicima *quand (lorsque)* za radnju koja će se desiti u budućnosti

Oblici za futur, u francuskom ali i u b/h/s jeziku imaju različit morfološki oblik od onih za prezent. Futur posjeduje, zahvaljujući tim oblicima, mogućnost lakšeg raspoznavanja a samim tim mogućnost da se lakše identifikuje i objasni zavisna složena rečenica u kojoj je umetnuta vremenska rečenica. Tokom istraživanja potvrdila se činjenica da se u b/h/s jeziku, u vremenskoj rečenici ne može upotrijebiti futur I dok futur II u vremenskoj rečenici predstavlja osnovni oblik u francuskom jeziku.

5.1. Futur I - futur II

1. Alors ce sera merveilleux **quand** tu m'auras apprivoisé. (Le petit prince, 80)

Bit će divno kad me pripitomiš. (Mali princ, 68)

2. Et **quand** tu seras consolé (on se conseille toujours) tu seras content de m'avoir connu. (Le petit prince, 100)

A kad se utješiš (jer čovjek se uvijek utješi) bit će ti drago što si me upoznao (Mali princ, 86)

U francuskom i u b/h/s jeziku moguća je ova kombinacija. Nakon završetka radnje vremenske rečenice očekuje se ispunjenje radnje glavne rečenice pa se u ovom slučaju radi o **posteriornoj radnji**, radnja koja će se desiti nakon ispunjenja neke druge radnje. Postoji i mogućnost uzročno-posljedične veze zato što se za ispunjenje zavisne vremenske rečenice očekuje ispunjenje glavne radnje. Glagol *biti (être)* u navedenim primjerima označava glagol stanja koje će rezultirati ispunjenjem radnje glavne rečenice. Futur II u francuskom i b/h/s jeziku označava anteriornu radnju koja će se desiti prije neke druge radnje u budućnosti ali označava i radnju koja će se desiti naknadno, poslije trenutka govora. Razlika između futura II u navedenim jezicima je u tome što futur II u b/h/s jeziku ima sposobnost označavanja radnje koja se dešava u isto vrijeme kad i neka druga radnja ali u sferi budućnosti. Međutim, francuski futur II je lišen tog svojstva. U francuskom jeziku za njega to obavlja futur I. B/h/s

jezik ne dozvoljava istovremenu upotrebu futura I i futura II te se futur I ne može pojaviti u predikatu vremenske rečenice.³⁷

U primjeru 1. futur anteriori obilježava radnju anterioru u odnosu na futur I. Primjeri 1. i 2. upućuju na odnos sukcesivnosti zato što se nakon ispunjenja radnje glavne rečenice može očekivati radnja vremenske u prvom primjeru i glavne u trećem primjeru.

U našem jezičkom materijalu smo češće susreli futur II u vremenskoj rečenici. U primjeru br.2 futur anteriori (futur II) označava buduću radnju koja će se desiti u budućnosti, tj. u odnosu na radnju futura I.

5.2. Futur I - futur I

1. **Quand** tu voudras te reposer tu marcheras. (Le petit prince, 60)

Kad se budeš želio odmarati, hodat ćeš. (Mali princ, 50)

2. **Quand** tu regarderas le ciel, la nuit, puisque j'habiterai dans l'une d'elles, puisque je rirai dans l'une d'elles, alors ce sera pour toi comme si riaient toutes les étoiles. (Le petit prince, 99)

Kad budeš gledao nebo, noću, budući da ću ja stanovati na jednoj od njih, budući da ću se na jednoj od njih smijati, to će za tebe biti kao da se sve zvijezde smiju. (Mali princ, 86)

3. **Quand** vous serez raisonnable, je vous l'amènerai moi-même. (Les Misérables, 382)

Kad se budete opametili, dovešću vam je ja sam. (Jadnici, 308)

4. Vous les lirez aussi, mais plus tard, **quand** je serai plus calme et quand je pourrai vous faire comprendre tout ce que cette confession révèle de coeur et d'amour. (La dame aux camélias, 34)

I vi ćete ih pročitati, ali kasnije, kad se smirim, kad vam budem mogao objasniti koliko srca i ljubavi otkriva ta ispovjest. (Dama s kamelijama, 37)

³⁷ Vlado Sučić (1988:39)

Navedeni primjeri ukazuju na **sukcesivne odnose** u navedenim rečenicama. U trećem primjeru naslućuje se **naporednost** (logičnost slijeda događaja) glagolskih oblika koja je još jače izražena zbog glagola *être* (biti)³⁸. Tokom istraživanja stekli smo dojam da futur I, za razliku od futura II, pretežno obilježava radnje koje su istovremene. To je njegova primarna funkcija. Pored te uloge on može preuzeti i ulogu neposredne sukcesivnosti, što se isto tako dalo primjetiti u navedenim primjerima.

³⁸ Vlado Sučić (1988:42)

6. Ostali vremenski veznici za simultanost

Simultanost je pojam koji upućuje na istovremeni odnos dvije rečenice, tj. radnja zavisne vremenske rečenice se dešava u istom trenutku kada i radnja glavne rečenice. Ovo znači da se dvije radnje podudaraju tokom čitavog perioda njihovog trajanja ili da se radnja jedne rečenice dešava u jednom dijelu trajanja druge rečenice.

6.1. Pendant que – dok

Pendant que je veznik zavisne vremenske rečenice koji posjeduje mogućnost kombinovanja u sve tri vremenske sfere: sfera budućnosti, sfera prošlosti i sfera sadašnjosti. Ovaj veznik upućuje na to da se dvije radnje dešavaju simultano. Sastoji se iz dva dijela: iz participa prezenta *pendant* i partikule *que*.³⁹ U slučaju da oduzmemo partikulu *que* dobili bismo samo prilog *pendant* koji služi za obilježavanje da se u rečenici u kojoj se on nađe radi o istovremenoj radnji. Veznik **pendant que** se upotrebljava za povezivanje dvije radnje koje se dešavaju u isto vrijeme ili radnja vremenske rečenice predstavlja vremenski okvir u koji se uklapa radnja glavne rečenice.

a) imperfekt : imperfekt

1. **Pendant que** ces voix chantaient, Jean Valjean ne songeait plus à rien. (Les Misérables, 596)

Dok su ovi glasovi pevali, Žan Valžan nije mislio ni na šta. (Jadnici, 488)

U slučaju kada se veznik **pendant que** nađe uz imperfekt koji se javlja u glavnoj i vremenskoj rečenici to nam ukazuje da se dvije radnje dešavaju u isto vrijeme pa se samim tim u ovom slučaju radi o **potpunoj vremenskoj istovremenosti**. No, u tom slučaju ovaj veznik posjeduje mogućnost opozicije tj. suprostavljanju dvije radnje. **Pendant que** se često upotrebljava na početku rečenice.⁴⁰ Što se tiče sfere prošlosti, **pendant que** se javlja uvijek sa imperfektom. Izraz **pendant que** potiče od izraza *cependant que* koji je bio u upotrebi do sedamnaestog stoljeća. On ne posjeduje mogućnost kombinovanja sa aoristom ili perfektom.

41

³⁹ Elmedina Podrug (1999:20)

⁴⁰ Jean-Claude Chevalier, Claire Blanche-Benveniste, Michel Arrivé, Jean Peytard (1964:133)

⁴¹ Georges Gougenheim (1938:342)

Pendant u funkciji priloga:

Pendant les six années qui séparent 1819 de 1825, la prieure du Petit-Picpus était mademoiselle de Blemeur qui en religion s'appellait mère Innocente. (Les Misérables, 642)

Za šest godina koje razdvajaju 1819. od 1825., nastojnica Malog Pikpisa bila je gospođica Blemer, koja se u kaluđerstvu zvala majka Inocencija. (Jadnici, 528.)

b) prosti futur : prosti futur

1. Nous allons souper dans un instant, et l'on fera votre lit ***pendant que*** vous souperez. (Les Misérables, 124)

Večeraćemo za jedan trenutak, a spremiće vam se i krevet dok večerate. (Jadnici, 92)

U ovom primjeru radnja vremenske rečenice predstavlja okvir u koji se uklapa radnja glavne rečenice. Prosti futur u ovom primjeru je upotrebljen sa glagolom nesvršenog čina, u vremenskoj rečenici prosti futur uokviruje radnju glavne rečenice, jer će se u toku izvršenja glagola glavne rečenice dešavati i izvršenje radnje vremenske rečenice. U b/h/s jeziku u vremenskoj rečenici je upotrebljen, za razliku od francuskog, prezent koji se izjednačava sa futurom zato što prezent može imati i futursko značenje i s ciljem pokazivanja dvije radnje koje se dešavaju u isto vrijeme u sferi budućnosti. U b/h/s prijevodu, prezent je korišten da bi opisao situaciju.⁴²

Veznik ***pendant que*** je veznik koji se javlja isključivo u indikativu.⁴³ Po našim primjerima zaključili smo da je uloga ***pendant que*** da izrazi simultane radnje. U našim primjerima smo zaključili da se upotrebljava prezent, futur i imperfekt. Dražen Varga navodi da ovaj veznik, uz veznik *tandis que*, ukoliko se upotrebljava u rečenici, akcent stavlja na trajanje radnje koja je izražena u zavisnoj rečenici.⁴⁴ Martin Riegel i ostali spominju da *pendant que* može pored karakteristike istovremenosti posjedovati i karakteristiku suprotnosti.⁴⁵

Pored sfere prošlosti i budućnosti ovaj veznik se javlja i u sferi sadašnjosti, sa prezentom. Nekada je u upotrebi bila varijanta *cependant que*. Ovaj veznički izraz se upotrebljava da bi

⁴² Elmedina Podrug (1999:22)

⁴³ Dražen Varga (2005:78)

⁴⁴ Dražen Varga(2005:93)

⁴⁵ Riegel, Martin, Pellat, Jean-Christophe, Rioul, René (1994 :849)

izrazio **simultanost** radnji kao što je slučaj sa veznicima *tandis que* ili *pendant que* s tim da se ovaj veznik koristi u stilu „plus affecté“. ⁴⁶ G.Gougenheim spominje da *pendant que* proizilazi iz izraza **cependant que** koji je korišten sve do sedamnaestog stoljeća. Dok Vaugelas osuđuje izraz *cependant que*. ⁴⁷

Cependant que Félix donne ordre au sacrifice, pourrai-je prendre un temps à mes vœux si propice? (Corneille, Polyeucte, p.356) ⁴⁸

Sandfeld ukazuje na činjenicu da francuski pisci još uvijek ne mogu da se odvoje od ovog veznika te ga često upotrebljavaju u svojim tekstovima. ⁴⁹

6.2. Chaque fois que – svaki put kad, kad god

1. *Chaque fois qu'il passait* devant une de ces maisons isolées qui côtoient parfois les routes, il se disait: il y a pourtant là-dedans des gens qui dorment! (Les Misérables, 328)

Kad god bi prošao pored jedne od onih usamljenih kuda koje se nalaze pokraj puteva, pomislio bi u sebi: „ A tu ipak ima ljudi koji spavaju!“ (Jadnici, 264)

2. *Chaque fois que* l'on jouait une pièce nouvelle, on était sûr de l'y voir, avec trois choses qui ne la quittaient jamais... (La dame aux camélias, 10)

Svaki put kad bi se prikazivao novi komad mogli ste biti sigurni da ćete je vidjeti, i to s tri stvari od kojih se nikad nije odvajala. (Dama s kamelijama, 12)

3. *Chaque fois que* la soeur Simplicie lui demandait comment elle se trouvait, elle répondait invariablement. (Les Misérables, 339)

Kad god bi sestra Simplisija zapitala kako je, odgovarala bi uvek isto. (Jadnici, 274)

⁴⁶ Jean-Claude Chevalier, Claire Blanche-Benveniste, Michel Arrivé, Jean Peytard (1964:131)

⁴⁷ Georges Gougenheim (1938:342)

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ Kr. Sandfeld (1936:270)

Chaque fois que predstavlja zavisni vremenski veznik koji se upotrebljava za označavanje **simultanosti** zavisne i glavne rečenice. On ukazuje da se radnje **ponavljaju** i dešavaju u isto vrijeme.

6.3 Tandis que – dok

Ovaj veznik, poput *pendant que*, akcenat stavlja na trajanje radnje izražene u zavisnoj rečenici. Frédéric Deloffre navodi da se gubljenje vremenske vrijednosti kao i njen preobražaj u funkciju adverzativnosti najčešće vezuje za *tandis que* i *pendant que*.⁵⁰

Ovaj veznički izraz predstavlja **istovremenost** glavne i zavisne vremenske rečenice. On ima istu vrijednost kao i izraz *pendant que*. Za razliku od njega, *tandis que* se ne može koristiti u sferi budućnosti. Oba veznička izraza izražavaju jednake vremenske odnose s tim da izraz *tandis que* najjasnije ukazuje i na odnos adverzativnosti. Ovaj izraz posjeduje značenje simultanosti i adverzativnosti.

1. Une fois pourtant, il paraissait plus rêveur que de coutume, *tandis que* madame de Lô renouvelait le détail de toutes ces successions et de toutes ces „espérances“. (Les Misérables, 47)

Jednom, međutim, izgledao je zamišljeniji nego obično dok je gospođa de Lo ponavljala do sitnica sva ova nasledstva i „nadanja“. (Jadnici, 25)

2. Cependant, *tandis que* quelques-uns chantaient, les autres causaient tumultueusement, et tous ensemble; ce n'était plus que du bruit. (Les Misérables, 197)

Međutim, dok su neki pevali, drugi su bučno govorili, i to svi u jedan mah; čula se samo galama. (Jadnici, 153)

⁵⁰ Frédéric Deloffre (1969:78)

U primjerima gdje obje radnje teku u isto vrijeme, čak štaviše sa manjom odlikom suprotnosti ovaj veznik je moguće zamijeniti sa *pendant le temps que* pri čemu logički odnosi ostaju nepromjenjeni.⁵¹

Gougenheim u djelu *Système grammatical de la langue française* navodi da ovaj izraz predstavlja isti stilistički oblik izraza pendant que/durant que u klasičnom jeziku. On dalje navodi da ovaj izraz u današnjem vremenu najčešće izražava suprotnost (oprečnost).⁵²

6.4. Comme - kako, kad, dok

a) imperfekt : aorist

1. Et **comme** je n'avais avec moi ni mécanicien, ni passagers, je me préparai à essayer de réussir... (Le petit prince, pdf. 8)

*Pa, **kako** uza se nisam imao ni mehaničara ni putnika, bio sam se spremio da sasvim sâm pokušam izvršiti... (Mali princ, 9)*

2. **Comme** le frère et la soeur allaient se lever de table, on frappa à la porte. (Les Misérables, 161)

***Kad** su se brat i sestra spremali da ustanu sa stola, neko je zakucao na vratima. (Jadnici, 122)*

3. Elle reçut un nom **comme** elle recevait l'eau des nuées sur son front quand il pleuvait. (Les Misérables, 183)

*Dobila je ime **kao** što je dobijala kišu iz oblaka na svoje čelo. (Jadnici, 141)*

b) imperfekt : pluskvamperfekt

1. **Comme** le soleil déclinait au couchant, allongeant sur le sol l'ombre du moindre caillou, Jean Valjean était assis derrière un buisson... (Les Misérables, 164)

***Dok** je sunce klonilo zapadu, izdužujući po zemlji senku i najmanjeg kamička, Žan Valžan je sedeo iza jednog žbunja... (Jadnici, 125)*

⁵¹ Elmedina Podrug (1999: 23)

⁵² Georges Gougenheim (1938:343)

Comme u vezi sa imperfektom označava **trajanje** u suprotnosti sa aoristom ili perfektom koji označavaju trenutnu radnju glavne rečenice. Javlja se pretežno na početku rečenice. G. Gougenheim navodi da se veznik **comme** je do kraja sedamnaestog stoljeća upotrebljavan sa subžonktivom i koji potiče iz latinskog zato što su latini nakon veznika *cum* stavljali glagole u subžonktiv. Vaugelas smatra da on u ovom slučaju dobiva prizvuk otmjenosti.⁵³

Ovaj veznik posjeduje mogućnost označavanja vremenskih odnosa ili odnosa uzročnosti i poređenja.⁵⁴ Poznato nam je da **comme** često koristimo u komparacijama (Il est beau comme son père).

Ako se upotrebljava u vremenskom kontekstu, onda se on koristi za označavanje dvije **istovremene** radnje ili za **sukcesivnost**. Drugi primjer i u francuskom i b/h/s jeziku najjasnije pokazuje da se radi o istovremenosti.

U podgrupi b) u primjeru uočavamo da se radi o komparativnom vezniku **comme** zato što su predikati u vremenskoj i glavnoj rečenici označeni jednakim glagolom. On posjeduje mogućnost zamjene sa izrazom *ainsi que* zahvaljujući kojem rečenice mogu poprimiti što realniju karakteristiku o zbivanju radnje.⁵⁵

Karakteristika vremena vrlo često predstavlja tačku spoticaja zato što izraz **comme** u jednoj rečenici može posjedovati obje karakteristike. Ponekada to može predstavljati problem prilikom raspoznavanja vrijednosti. Primjer a) najjasnije pokazuje mogućnost kombinovanja vremenske i uzročne vrijednosti. Logički put je najefikasnije sredstvo za određivanje glagolskih odnosa kada je u pitanju ovaj veznik. Veznik **comme** predstavlja veznik koji ima identično značenje kao i **quand/lorsque**. Međutim, on se rjeđe upotrebljava.

6.5. Tant que – dok

1. **Tant que** monseigneur se taisait, elle lui parlait résolûment. (Les Misérables, 120)

Dok je preuzvišeno ćutao, ona je pred njim govorila odlučno. (Jadnici, 88)

⁵³ Georges Gougenheim (1938:200)

⁵⁴ Elmedina Podrug (1999:25)

⁵⁵ Ibid

2. Je me suis dit ***tant que*** je ne ferais rien qui fût contraire au respect... (La dame aux camélias, 136)

Mislio sam da bih, sve dok ne učinim ništa što bi naudilo poštovanju... (Dama s kamelijama, 138)

Tant que označava veznik kojeg koristimo da bi povezali radnje koje se dešavaju **simultano**, koje traju podjednako, od početka do kraja. U drugom primjeru uočavamo da radnja glavne rečenice ima obilježje negativne rečenice. Ove rečenice se međusobno uslovljavaju pa se u tom slučaju može zamijeniti izrazom ***aussi longtemps que***. Imaju prizvuk uzročno-posljedičnih rečenica.

Aussi longtemps que monseigneur se taisait, elle lui parlait résolûment.

Marko Papić za veznik *tant que*, kojeg prevodi sa ***dokle god*** spominje da se upotrebljava za sferu budućnosti.⁵⁶

Kod Gougenheim-a susrećemo objašnjenje da ovaj veznik označava podudaranje radnje glavne i zavisne rečenice.⁵⁷ Ovaj veznik posjeduje mogućnost kombinacije sa aoristom kao i perfektom za razliku od ***pendant*** i ***durant que***. Naišli smo i na objašnjenje da veznik ***tant que*** može posjedovati karakteristiku uslovljavanja neke radnje. Ovo objašnjenje smo pronašli kod Sandfelda, u njegovoj knjizi *Syntaxe du français contemporain*.⁵⁸ U odričnoj rečenici ***tant que*** možemo zamijeniti sa ***avant que***.⁵⁹

6.6. Aussi longtemps que- sve dok

Aussi longtemps que predstavlja veznički izraz kojeg koristimo u svrhu označavanja istovremenosti dvije radnje. Ovaj izraz nužno ukazuje na trajanje koje je jednako u glavnoj i zavisnoj rečenici. Sandfeld spominje da se može pojaviti i ***si longtemps que***, koji je dosta rjeđi u upotrebi.⁶⁰

⁵⁶ Marko Papić (1999:210)

⁵⁷ Georges Gougenheim (1938:342)

⁵⁸ Kr. Sandfeld (1936 :272)

⁵⁹ Ibid (1936 :273)

⁶⁰ Ibid (1936:273)

Pored ovih izraza koji služe za povezivanje ali i označavanje dvije istovremene radnje nailazimo i na *toutes les fois que-svaki put kad, au moment ou-u trenutku kad, à mesure que-kad*.

1. *À mesure que* les talons s'usaient, elle tirait ses bas dans ses souliers. (Les Misérables, 260)

Kad bi joj se pete od čarapa pocepale, uvlačila bi ih u cipele. (Jadnici, 207)

Au moment ou il franchissait la porte, il regarda Prudence. (La dame aux camélias, 57)

U trenutku kad je prolazio kroz vrata, pogledao je Prudencu. (Dama s kamelijama, 58)

Sandfeld spominje da se može pojaviti i *si longtemps que*, koji je dosta rjeđi.⁶¹

⁶¹ Kr. Sandfeld (1936:273)

7. Ostali vremenski veznici za posteriornost

7.1. Après que –nakon što, pošto

1. On envoya chercher Prudence et nous partîmes tous trois, **après que** Marguerite eut recommandé à Nanine de dire au duc qu'elle avait voulu profiter de ce beau jour... (La dame aux camélias, 113)

Pozvasmo Prudence i podosmo utroje, jer je Marguerite naredila Nanini da kaže vojvodi da je htjela iskoristiti lijepi dan... (Dama s kamelijama, 115)

Veznički izraz **après que** predstavlja veznik koji ujedinjuje glavnu i zavisnu vremensku rečenicu i uz njega se upotrebljava indikativ kao glagolski način. Tokom istraživanja naišli smo na podatak da Francuska akademija, veznik **après que** koristi za označavanje radnje koju smatramo završenom, tj. tačnu, ispunjenu, potvrđenu pa zbog toga glagol mora biti u indikativu. Oni dalje navode da ukoliko je radnja obilježena kao već ostvarena, moguća, nema potrebe da se upotrebljava subžonktiv koji se inače koristi da bi označio radnju koja je nesigurna, ona koja je predviđena.⁶²

Iako gramatičari smatraju da je upotreba subžonktiva greška, neki ipak nailaze na primjere u kojima iza **après que** dolazi subžonktiv.

U navedenom primjeru uočavamo da radnja vremenske rečenice, rečenica koja počinje veznikom **après que** prethodi radnji glavne rečenice. Radnje glavne rečenice su sukcesivne, slijede jedna nakon druge, u odnosu na radnju vremenske rečenice koja se događa nakon izvršenja glavne rečenice.

Veznik **après que** posjeduje mogućnost rastavljanja svojih elemenata, ukoliko se pojavi neki prilog za vrijeme, npr. après tant d'années.⁶³

U našem primjeru eut recommandé imamo prošli aorist (passé antérieur) kao glagolsko vrijeme dok u glavnoj rečenici imamo aorist. Ovo predstavlja jedan u nizu od mogućih kombinacija koji označavaju da je radnja vremenske rečenice svršena.⁶⁴ **Après que** nam ne ukazuje na činjenicu razlike vremena između glagola glavne i zavisne rečenice. Iako u izrazu

⁶² Članak „www.langue-fr.net“

⁶³ Wartburg-Zumthor (1947:49)

⁶⁴ Elmedina Podrug (1999:30)

postoji prilog *près* što ukazuje na blizinu, to ne upućuje na obaveznu vremensku bliskost ovih korelativnih radnji.⁶⁵

Postoji mogućnost da radnje glavne i zavisne rečenice povežemo sa veznikom *après que* budu sukcesivne, one koje se ponavljaju koje pretežno predstavljaju navike. Da bi označavale ponavljanje, u tom slučaju koristimo pluskvamperfekt.⁶⁶ Naišli smo i na podatak da ovaj veznik pored vremenske funkcije može posjedovati i uzročnu funkciju.⁶⁷

U slučaju da je subjekt vršenja radnje jednak u glavnoj i zavisnoj rečenici umjesto partikule *que* stavljamo infinitiv prošli.

Après avoir mangé, je t'appelle.

7.2. Dès que - čim, kako, tek što

1. ...mais nous, *dès que* nous ne pouvons plus servir à la vanité ou au plaisir de nos amants, ils nous abandonnent. (La dame aux camélias, 64)

Ali nas, čim više ne možemo služiti taštini i užitku naših ljubavnika, nas napuštaju. (Dama s kamelijama, 65)

2. *Dès que* cette somme fut dépensée, les Thénardier s'accoutumèrent à ne plus voir dans la petite fille qu'un enfant qu'ils avaient chez eux par charité, et la traitèrent en conséquence. (Les Misérables, 222)

Čim je taj novac bio potrošen, Tenardijeovi su stekli naviku da u devojčici vide samo dete koje drže u kući iz sevapa, pa su, prema tome, i udesili svoje ponašanje. (Jadnici, 175)

Dès que je veznički izraz koji u navedenim primjerima navodi da se radi o **sukcesivnosti** radnji glavne i vremenske rečenice. Prvo se očekuje ispunjenje radnje vremenske rečenice nakon koje slijedi izvršenje radnje glavne rečenice. Vremenska rečenica prethodi radnji glavne. Isto tako, ovaj veznik ne pokazuje tačan vremenski interval između navedenih

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Elmedina Podrug (1999:31)

⁶⁷ Kr. Sandfeld (1936:277)

rečenica pa je samim tim distanca između glagola minimalna što ponekad može ukazivati da postoji vremenski dodir dvije radnje izražene navedenim glagolima. On ukazuje na neposrednu radnju, tj. vremenska distanca između glavne i zavisne rečenice je minimalna. On podrazumijeva neposrednu sukcesivnost.⁶⁸

Postoji razlika u pogledu kombinacija glagolskih vremena između *dès que* i *après que*. *Après que* uvodi vremensku rečenicu koja posjeduje složeno glagolsko vrijeme⁶⁹ dok *dès que* ima mogućnost kombinovanja prostih i složenih glagolskih oblika. Mi smo naišli na obje kombinacije pa samim tim u prvoj rečenici, u vremenskoj, uočavamo upotrebu prezenta kao što je slučaj sa glavnom rečenicom. U drugom primjeru, u vremenskoj rečenici je upotrebljeno složeno glagolsko vrijeme.

Pored osobine označavanja sukcesivnosti, *dès que* posjeduje mogućnost označavanja odnosa uzročnosti ali i uslovljenosti.⁷⁰

Dès que j'arriverai, je vous préviendrai.⁷¹

Čim stignem, obavijestit ću vas.

U ovoj rečenici uslov je u vremenskoj rečenici uvedenoj veznikom *dès que* jer da bi se on/ona upozorio/la, mora se ispuniti uslov, a to je da osoba koja je govornik navedene rečenice prvo stigne.

Dès que, kao izraz *après que*, posjeduje mogućnost rastavljanja svojih elemenata. On se češće upotrebljava u književnom tekstu i označava polazišnu tačku u vremenu.⁷²

⁶⁸ Elmedina Podrug (1999:32)

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Elmedina Podrug (1999:33)

⁷¹ Dr. Marko Papić (1999:211)

⁷² Kr. Sandfeld (1936:278)

7.3. À peine...que – tek što, čim

1. *À peine* eut-il prononcé ces paroles pleines de paix, *que*, tout à coup et sans transition, il eut un mouvement étrange et qui eût glacé d'épouvante les deux saintes filles si elles en eussent été témoins. (Les Misérables, 133)

Čim je izgovorio ove spokojne reči, on je, odjedanput i bez prelaza, *napravio* jedan čudan pokret od koga bi se sledile dve uplašene pobožne devojke da su ga videle. (Jadnici, 99)

2. *À peine* eus-je fermé la porte, *que* j'entendis un troisième éclat de rire. (La dame aux camélias, 45)

Tek što sam bio zatvorio vrata začuh kako i treći put prasnuše u smijeh. (Dama s kamelijama, 46)

Ovaj veznik ima isto značenje kao i izraz *dès que* i predstavlja specifičan oblik rečenične strukture zato što na početku vremenske rečenice stoji prilog *à peine* dok partikula *que* predstavlja veznik koji uvodi glavnu rečenicu.⁷³ Ovaj izraz zahtjeva inverziju subjekta kao što primjećujemo u našem primjeru. Ako želimo izbjeći već spomenutu inverziju to možemo učiniti tako što ćemo *à peine* staviti odmah iza glagola.

a) Il eut prononcé *à peine* ces paroles pleines de paix que...il eut....

b) J'eus fermé la porte *à peine que* j'entendis un troisième éclat de rire.

U primjerima u kojima nailazimo na inverziju subjekta uočavamo da glagol vremenske rečenice prethodi glagolu glavne rečenice što upućuje na zaključak da je vremenska rečenica anteriorna u odnosu na glavnu ili glavna rečenica je posteriorna u odnosu na vremensku. No, mi bismo zaključili da se ovdje radi o sukcesivnom odnosu.

S obzirom da je ovaj izraz odvojen, tj. *à peine* ne ide uz partikulu *que*, *que* posjeduje mogućnost da se nađe na početku kako glavne tako i sporedne rečenice.⁷⁴

⁷³ Dr. Marko Papić (1999:211)

⁷⁴ Elmedina Podrug (1999: 34)

Mnogi gramatičari smatraju da se ova partikula može izostaviti, a da se pritom ne promijeni smisao rečenice. Mi se slažemo sa navedenim mišljenjem zato što uviđamo i u našim primjerima da je navedeno izostavljanje moguće.

No, za vremensku rečenicu je karakteristično da *à peine* dolazi uvijek na početku rečenice, a da drugi dio *que* dolazi na početku glavne rečenice. U prvoj i u drugoj rečenici anterironi perfekt koji prethodi aoristu u glavnoj rečenici navodi da se radi o preteritalnoj radnji.

7.4. Depuis que- otkad, otkako

1. *Depuis que* je suis dans ce pays, j'ai vécu dans cet enclos seul, ne mettant pas les pieds dehors, ne voyant personne que cet enfant qui m'aide. (Les Misérables, 83)

Otkako sam u ovom kraju, živeo sam zatvoren sam na ovom imanju, ne izlazeći nikada, ne videći nikoga osim ovo dete što mi pomaže. (Jadnici, 56)

2. *Depuis que* j'ai appris sa mort, et surtout *depuis que* j'ai vu sa tombe, je ne dors plus. (La dame aux camélias, 34)

Otkako sam doznao za njezinu smrt, a naročito to otkad sam joj vidio grob, ja više ne spavam. (Dama s kamelijama, 36)

3. C'est que, *depuis que* je vous ai vue, je ne sais pas comment ni pourquoi vous avez pris une place dans ma vie;.... (La dame aux camélias, 65)

To, da ste, **otkad** sam vas ugledao, ne znam kako ni zašto, zauzeli mjesto u mojem životu. (Dama s kamelijama, 67)

Vremenska rečenica uvedena veznikom *depuis que* predstavlja početnu granicu⁷⁵ vremena koja pripada radnji glavne rečenice. U svim navedenim primjerima uočavamo da radnja vremenske rečenice, radnja uvedena veznikom *depuis que* prethodi radnji glavne rečenice. U nekim primjerima (primjer br.3) vidimo da se ne radi o baš čistoj anteriornosti zato što je trenutak vremenske rečenice nastupio vrlo kratko prije glavne rečenice.

⁷⁵ Elmedina Podrug (1999:38)

M. Riegel, J.-C. Pellat, R. Rioul navode da je ovaj veznik teško uklopljiv sa aoristom i futuro⁷⁶ vjerovatno zbog činjenice da u ovom slučaju vremenska rečenica govori o realizovanom događaju.⁷⁷

U drugom primjeru vidimo da je glagol vremenske rečenice *apprendre* svršenog vida u kombinaciji sa glagolom nesvršenog vida-*dormir*.

Francuski jezik, pored navedenih veznika koji povezuju dvije radnje od kojih je vremenska posteriorna u odnosu na glavnu, poznaje još i druge veznike poput: *aussitôt que*-kojeg prevodimo našim *čim* i koji podrazumijeva neposrednu sukcesivnost⁷⁸ u odnosu na radnju glavne rečenice.

Postoji i veznik *du plus loin que*-koji ima značenje našeg *čim* i koji se može izjednačiti sa veznikom *dès que*. Razlika je u tome što *du plus loin que* posjeduje prostornu distancu.⁷⁹

Tu su još i veznici *sitôt que, du moment ou (que), une fois que*.

Prilikom naše analize uočili smo da se svi navedeni veznici javljaju uz indikativ kao glagolski način. Javljaju se različite upotrebe glagolskih vremena (aorist, perfekt, imperfekt, anteriorni perfekt). Od svih navedenih veznika za označavanje posteriorne radnje ipak je najvažniji *après que* koji se kombinuje sa složenim glagolskim vremenima kao što smo uočili tokom naše analize. On ukazuje na sukcesivnost radnji i pored vremenske rečenice može posjedovati i odlike uzročnosti, uslovljenosti kao i suprotnosti. *Après que* ima, isto tako, mogućnost zamjene partikule *que* sa infinitivom prošlim ali pod uslovom da je subjekt isti u glavnoj i vremenskoj rečenici.

⁷⁶ Martin Riegel, Jean-Christophe Pellat, René Rioul (1994:849)

⁷⁷ Elmedina Podrug (1999:38)

⁷⁸ Elmedina Podrug (1999:40)

⁷⁹ Elmedina Podrug (1999:40)

8. Ostali vremenski veznici za anteriornost

8.1. Avant que- prije nego što

1. Il lui fallait faire un assez grand effort pour se rappeler à quoi il songeait **avant que** minuit sonnât. (Les Misérables, 313)

Morao je da se prilično napregne da bi se setio o čemu je mislio pre nego što je ponoć otkucala. (Jadnici, 252)

2. **Avant** même **que** le président et l'avocat géral eussent pu dire un mot, **avant que** les gendarmes et les hussiers eussent pu faire un geste l'homme que tous appelaient encore en ce moment M.Madelaine s'était avancé vers les témoins Cohepaille Brevat et Chenildieu. (Les Misérables, 372)

***Pre nego što** su predsjednik i državni tužilac mogli progovoriti ijednu reč, **pre nego što** su žandari i odahije mogli učiniti ijedan pokret, čovek koga su još toga časa svi zvali g. Madlen bio se približavao svedocima Košpaju, Breveu i Šenidijeu. (Jadnici, 300)*

3. **Avant que** le spectacle fût terminé, Marguerite et son amie quittèrent leur loge. (La dame aux camélias, 46)

***Još prije** svršetka predstave Marguerite i njena prijateljica napustiše ložu. (Dama s kamelijama, 47)*

4. Après tout, que m'importe? dis-je en essayant de prendre un ton dégagé, je ne reverrai jamais cette femme, et si elle me plaisait **avant que** je la connusse, c'est bien changé maintenant que je la connais. (La dame aux camélias, 46)

Na kraju krajeva, nije važno-rekoh trudeći se da svojim riječima dam nehajan prizvuk. Nikada više neću vidjeti tu ženu, pa ako mi se i svidala prije no što sam je upoznao, sad, kad sam je upoznao, sve se izmijenilo. (Dama s kamelijama, 47)

Avant que je osnovni veznik vremenske rečenice koji ima posjeduje mogućnost izražavanja **anteriornosti** vremenske rečenice u odnosu na glavnu. **Avant que** je karakterističan po tome što u njegovoj rečenici koristimo subžonktiv kao glagolski način. Ukoliko bi se stavio

indikativ nakon veznika **avant que** to bi se smatralo greškom.⁸⁰ Njegova suprotnost je izraz **après que**. Iza oba veznika koja se javljaju u subžonktivu stoji glavna rečenica koja je u indikativu.

U slučaju da je subjekt glavne i zavisno-vremenske rečenice isti, umjesto **que** upotrebljava se **avant de sa infinitivom**.

*Avant de partir, j'iarai dire adieu à mes amis.*⁸¹

Ova konstrukcija datira od osamnaestog stoljeća, a u periodu klasičnog francuskog jezika postojala je varijanta **avant que de**.⁸²

U slučaju da želimo dati tačnu vremensku odrednicu o trenutku kada se dvije radnje odvijaju ispred veznika **avant que** možemo staviti vremenske priloge poput: *trois heures*, *peu de temps*, *longtemps*. Isto značenje nosi veznik **jusqu'à ce que** koji predstavlja sukcesivan odnos radnji, a radnja glavne rečenice se dešava prije radnje vremenske rečenice.

U primjerima u kojima uz **avant que** imamo subžonktiv prošli uočavamo da se radi o sferi prošlosti u kojima se dešavaju perfektivni glagoli glavne rečenice sukcesivno nakon završetka glagola vremenske rečenice- to je sukcesija korelativnih glagolskih značenja.⁸³

Između **avant** i **que** možemo staviti priloge *seulement* i *même* a da se pritom ne promjeni značenje.⁸⁴

8.2. Jusqu'à ce que- dok, sve dok

1. Pour moi, le frère de Cartouche, enfant innocent, pendu sous les aisselles en place de Grève **jusqu'à ce que** mort s'ennuie, pour le seul crime d'avoir été le frère de Cartouche, n'est pas moins douloureux que le petit-fils de Louis XV... (Les Misérables, 82)

*Za mene, smrt Kartuševa brata, nevinog deteta koje je, obešeno ispod pazuha, visilo na Grevskom trgu **sve dok** nije izdahnulo, samo za taj zločin što je bilo brat Kartušev, nije manje bolna nego smrt unuka Luja XV... (Jadnici, 55)*

⁸⁰ Jean-Claude Chevalier, Claire Blanche-Benveniste, Michel Arrivé, Jean Peytard (1964:131)

⁸¹ Dr. Marko Papić (1999:208)

⁸² Elmedina Podrug (1999:46)

⁸³ Elmedina Podrug (1999:45)

⁸⁴ Kr. Sandfeld (1936:274)

2. Vous viendrez après le spectacle chez Prudence, et vous y resterez **jusqu'à ce que** je vous appelle. (La dame aux camélias, 86)

Poslije predstave doći ćete k Prudenci i čekati tamo dok vas ne pozovem. (Dama s kamelijama, 87)

3. Je ne sais pas combien de temps durera l'impression que m'a produite ce spectacle, mais je ne crois pas que, **jusqu'à ce que** j'en sois arrivé au même moment, une chose humaine pourra m'impressionner autant. (La dame aux camélias, 188)

Ne znam koliko će dugo trajati dojam koji je na mene ostavio taj prizor, ali ne vjerujem da bi me se, sve dok i ja ne doživim isti trenutak, bilo što drugo moglo toliko dojmiti. (Dama s kamelijama, 185)

Ovaj veznik koji uvodi vremensku rečenicu karakterističan je zato što je nakon njega upotreba subžonktiva obavezna. Može biti sinonim rečenica koje počinju veznikom **avant que** gdje postoji mogućnost zamjene a da smisao ostane isti. U literaturi koju smo analizirali naišli smo na podatak da se u sedamnaestom stoljeću pojavljuje indikativ kao glagolski način nakon veznika **jusqu'à ce que**. U tom slučaju on ne označava tačno očekivani trenutak već neku vrstu lagane granice u vremenu.⁸⁵

U današnje vrijeme da bismo označili taj očekivani trenutak upotrijebit ćemo **jusqu'au moment ou**, to mu je sinonim samo je razlika u tome što se **jusqu'au moment ou** upotrebljava sa indikativom. **Jusqu'à ce que** označava granicu u kojoj se glavna i vremenska rečenica dodiruju, ali ne govori se o vremenskoj simultanosti. Ono što je uočljivo kod ove vrste rečenica sa navedenim veznikom je što vremenska rečenica dolazi uvijek nakon tog veznika. U glavnoj rečenici susrećemo pretežno glagole nesvršenog vida, dok u vremenskoj rečenici imamo glagole svršenog vida.

Veznik **jusqu'à ce que** uokviruje radnju glavne rečenice koja završava u trenutku početka zavisne rečenice.⁸⁶ Naišli smo na podatak da je u klasicizmu bio zastupljeniji izraz **jusqu'au tant que** koji u XVIII stoljeću poprima prizvuk izraza narodnog govora.⁸⁷

⁸⁵ Georges Gougenheim (1938:200)

⁸⁶ Dražen Varga (2005:92)

⁸⁷ Frédéric Deloffre (1949:79)

Postoji još nekoliko zavisno-vremenskih veznika koji uvode vremensku rečenicu, za sferu anteriornosti, kada se radnja glavne rečenice dešava prije radnje vremenske. To su: *avant le moment ou, jusuq'au moment ou, en attendant que , le temps que.*

9. ZAKLJUČAK

Vremenske rečenice, vrsta zavisnosloženih rečenica, predstavljaju zanimljivo polje za istraživanje, naročito zbog mnogobrojnih veznika i vezničkih izraza koji uvode ovaj tip rečenica. U našem teoretskom dijelu smo pokušali predstaviti zavisnu vremensku rečenicu kroz dostupnu nam literaturu.

U centralnom dijelu radu je prikazana vremenska rečenica sa najčešćim veznikom *quand (lorsque) –kad* koji se javlja u tri sfere: sfera sadašnjosti, budućnosti i prošlosti. Prikazane su i mogućnosti kombinovanja glagolskih vremena u rečenicama povezanim ovim veznikom. Zaključili smo da je za **sferu prošlosti** najučestalija kombinacija vremena ona u kojoj u glavnoj i u zavisnoj rečenici imamo imperfekt. Imperfekt posjeduje karakteristiku opisivanja radnji u prošlosti ali njegova česta karakteristika je ponavljanje. U radu smo pokušali pronaći sve moguće ekvivalente u našem jeziku shvativši da postoje neki izuzeci kada se kombinuju dva određena vremena u francuskom jeziku pa se neki ne mogu prevesti istom kombinacijom u našem jeziku. Pa tako u našem istraživanju nismo naišli na upotrebu imperfekta tj. francuski imperfekt nije zamijenjen našim imperfektom što ne znači da ova supstitucija nije moguća. Prilikom analize veznika *quand* za sferu prošlosti, Francuzi češće koriste aorist, koji je inače svojstven književnom jeziku dok prevodioci b/h/s jezika pribjegavaju perfektu. Zaključili smo i da se francuski pluskvamperfekt u zavisnoj vremenskoj rečenici ne prevodi našim pluskvamperfektom već prevodioci češće teže upotrebi perfekta. U kombinacijama npr. kada su u glavnoj i zavisnoj rečenici nađe pluskvamperfekt ove rečenice mogu upućivati da se jedna radnja desila poslije u odnosu na neku drugu radnju. Vremenska rečenica, uvedena veznikom *quand* u sferi prošlosti posjeduje nekoliko karakteristika od kojih su najznačajnije: rečenica koju on uvodi može poprimiti obilježje ponavljanja, karakteristiku simultanosti ili karakteristiku sukcesivnosti.

U **sferi sadašnjosti** veznik *quand* može ponekada imati funkciju da označi poslovičnu ili uzročnu rečenicu mada mu je prvobitna funkcija vremenska. U slučaju da radnje predstavljaju ponavljanje postoji mogućnost zamjene veznika *quand* sa izrazom *toutes les fois que*, što još jače ističe karakteristiku ponavljanja. Isti slučaj je i sa supstitucijom sa *dès que*. Ukoliko se pojavi zavisna rečenica uvedena veznikom *quand* i prezentom u obje rečenice ta rečenica poprima karakteristiku posljedice onog što je iskazano u vremenskoj rečenici.

Quand (lorsque) u **sferi budućnosti** može igrati ulogu posteriorne radnje, u nekim kombinacijama postoji mogućnosti uzročno-posljedične veze. U sferi budućnosti ovaj veznik označava i sukcesivne odnose. Tokom analize smo zaključili da se u vremenskoj rečenici u b/h/s jeziku ne može upotrijebiti futur I dok u francuskom jeziku on predstavlja osnovni oblik.

Nakon prevođenja svih kombinacija i odnosa sa ovim veznikom, u posljednjem dijelu radu su navedeni i ostali vremenski veznici koje koristimo za sferu *sadašnjosti* (*pendant que*-dok; *chaque fois que*-svaki put kad; *tandis que*-dok; *comme*-kako, *tant que*-dok; *cependant que*, *aussi longtemps que*). Pored sfere sadašnjosti naveli smo i ostale veznike koje koristimo za sferu *budućnosti* (*après que*- nakon što; *dès que*-čim, *à peine que*-tek što, *depuis que*-otkad).

Što se tiče sfere budućnosti najznačajniji veznik je *après que* koji se javlja samo uz indikativ te pored vremenske vrijednosti posjeduje vrijednost uzroka.

Sfera *prošlosti* obuhvata veznike *avant que*-prije nego što, *jusqu'à ce que*-dok. Naveli smo i *avant le moment ou, juqu'au moment ou, le temps que*. Najznajčajniji veznik za sferu prošlosti je *avant que* koji se javlja samo uz konjektiv.

Došli smo do zaključka da veznik *tandis que* gubi vremensku vrijednost te dobija adverzativnu vrijednost.

Tant que posjeduje vremensku i uzročno-posljedičnu vezu.

Pored predstavljanja vremenskih veznika u francuskom jeziku pokušali smo u isto vrijeme navesti i njihove ekvivalente u b/h/s jeziku. U većem broju primjera uspjeli smo naći iste veznike u našem jeziku ali u primjerima gdje to nije bilo moguće predstavili smo ostale mogućnosti prevođenja francuskih vremenskih veznika.

10. KORPUS RADA

1. CAMUS, ALBERT, *l'Étranger*, pdf
2. CAMUS, ALBERT, *Stranac, Mit o Sizifu*, Dani, Sarajevo, 2005.
3. DUMAS, ALEXANDRE, *La dame aux camélias*, LIBRARIE CHARPENTIER, PARIS, 1962.
4. DUMAS, ALEXANDRE, *Dama s kamelijama*, Večernji list, 2004.
5. HUGO, VICTOR, *Les Misérables*, Gallimard, Paris, 1973. et 1995.
6. IGO, VIKTOR, *Jadnici*, Rad, Beograd, 1953.
7. SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE, *Le petit prince*, pdf
8. SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE, *Mali princ*, Mladost, Zagreb, 1974.

11. LITERATURA

1. ANTONIĆ IVANA, *Vremenska rečenica*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 2001.
2. BÉCHADE, H.D., *Syntaxe du français moderne et contemporain*, PUF, Paris, 1993.
3. BLANCHE-BENVENISTE C., CHEVALIER J-C, *Grammaire Larousse du français contemporain*, Larousse, Paris, 1964.
4. BOER, C.DE, « Syntaxe du français moderne », Leiden, 1954.
5. DELOFFRE, FRÉDÉRIC, « *La phrase française-2e édition, revue et corrigée* », Paris, 1969.
6. GREVISSE M., GOOSSE A., *Le bon usage, Grammaire française*, Duculot, Paris, 1993.
7. GOUGENHEIM, GEORGES, *Système grammatical de la langue française*, Bibliothèque du „français moderne“, Paris, 1938.
8. JAHIĆ DŽEVAD, HALILOVIĆ SENAHID, PALIĆ ISMAIL, *Gramatika bosanskog jezika za srednje škole, Dom štampe*, Zenica, 2004.
9. LYONS JOHN, „*Linguistique générale*“, Paris, 1970.
10. PAPIĆ MARKO, *Gramatika francuskog jezika-strukturalna morfosintaksa*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.
11. PEHARDA VLATKA, *Vremenske rečenice, diplomski rad*, Zagreb, 2013.
12. PODRUG ELMEDINA, *Složena rečenica sa temporalnom klauzom u Stendalovom romanu „Crveno i crno“*, diplomski rad, Sarajevo, 1999.
13. RIEGEL, MARTIN, PELLAT, JEAN-CHRISTOPHE, RIOUL, RENÉ, *Grammaire méthodique du français*, Presses Universitaires de France, Paris, 1994.
14. SANDFELD KR., „*Syntaxe du français contemporain-II Les propositions subordonnées*“; Paris, 1936.
15. SUČIĆ VLADO, *Temporalna klauza sa veznikom KAD u savremenom francuskom i srpskohrvatskom jeziku*, Biroset, Sarajevo, 1988.
16. VARGA DRAŽEN, „*Syntaxe du français*“, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu- FF press, Zagreb, 2005.
17. WARTBURG-ZUMTHOR, *Précis de syntaxe du français contemporain*“, Éditions A.Francke, S.A., 1947.
18. WAGNER, R.L., PINCHON, J., „*Grammaire du français classique et moderne*“, Paris, 1962.
19. WEINRICH, HARALD, „*Grammaire textuelle du français*“, Les Éditions Didier, Paris, 1989.

Internet: [http: www.langue-fr.net](http://www.langue-fr.net)

[http: www.persee.fr](http://www.persee.fr)

12. SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Zavisna vremenska rečenica	3
3. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznikom <i>quand (lorsque)</i> za radnju koja se desila u prošlosti	6
3.1. Imperfekt – imperfekt.....	6
3.2. Imperfekt- aorist.....	11
3.3. Pluskvamperfekt – aorist.....	13
3.4. Imperfekt – sl. perfekt.....	14
3.5. Sl.perfekt – imperfekt.....	15
3.6. Sl. perfekt – sl.perfekt.....	16
3.7. Pluskvamperfekt – imperfekt.....	17
3.8. Pluskvamperfekt – pluskvamperfekt.....	18
3.9. Imperfekt – pluskvamperfekt.....	20
3.10. Aorist-aorist.....	21
3.11. Aorist- anteriorni perfekt.....	23
4. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznikom <i>quand (lorsque)</i> za radnju koja se dešava u sadašnjosti	25
4.1. Present – present.....	25
4.2. Present – perfekt.....	26
4.3. Present-present.....	27
5. Zavisne vremenske rečenice uvedene veznicima <i>quand (lorsque)</i> za radnju koja će se desiti u budućnosti	29
5.1. Futur I – futur II.....	29
5.2. Futur I- futur I.....	30

6. Ostali vremenski veznici za simultanost	32
6.1. Pendant que.....	32
6.2. Chaque fois que.....	34
6.3. Tandis que.....	35
6.4. Comme.....	36
6.5. Tant que.....	37
6.6. Aussi longtemps que.....	38
7. Ostali vremenski veznici za posteriornost.....	40
7.1. Après que.....	40
7.2. Dès que.....	41
7.3. À peine...que.....	43
7.4. Depuis que.....	44
8. Ostali vremenski veznici za anteriornost.....	46
8.1. Avant que.....	46
8.2. Jusqu'à ce que.....	47
9. Zaključak.....	50
10. Korpus rada.....	52
11. Literatura.....	53
12. Sadržaj.....	54